

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการ
และสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา
อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
กรกฎาคม 2562
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน
สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

กรกฎาคม 2562

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้พิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและ
สายสนับสนุนสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา” เห็นสมควรรับ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตาม
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ ของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....
(ดร.พงษ์สนธิ คุณณะลา)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์พรณยุพา นพวัถ)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างสูง ดร.พงษ์สนธิ คุณนาลา ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือการแนะนำตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ที่สละเวลาในการตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่อง ตรวจทานความถูกต้องของภาษา และพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คณะผู้บริหาร คณาจารย์คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ เจ้าหน้าที่ ที่คอยประสานงาน ให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะ และขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามวิจัยทุกท่านที่ได้สละเวลาอันมีค่า

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้กำลังใจและขอบคุณครอบครัวตลอดจนเพื่อนที่คอยให้คำปรึกษา และคำแนะนำเสมอมา ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ส่งเสริมสนับสนุนจนทำให้การทำวิจัย ฉบับนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยจะเป็นประโยชน์ และแนวทางของหน่วยงานต่อไป หากผิดพลาดประการใดผู้วิจัยต้องกราบขออภัย ณ ที่นี้

ณัฐคนัย ใจดี

ชื่อเรื่อง: การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการ

และสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ผู้ศึกษาค้นคว้า: ณัฐดนัย ใจดี การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: รป.ม.,สาขานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยพะเยา,

พ.ศ.2562

อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร.พงษ์สนธิ คุณณาภา

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม การจัดการขยะ พนักงานมหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะมูลฝอยและ เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะในสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ พนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 1,827 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 301 คน โดยใช้แบบสอบถาม 5 ขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประมวลผล หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Anova) ผลการศึกษา พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงานในภาพรวมระดับความคิดเห็นการแปลความของประเด็นการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงานอยู่ในระดับต่ำบางครั้ง เมื่อพิจารณาทางด้าน ด้านความร่วมมือแก้ไขปัญหา ส่วนใหญ่พบว่า บอกหรือตักเตือนเจ้าหน้าที่ ที่จัดเก็บขยะหกเลอะเทอะ รองลงมาเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ขยะให้แก่มหาวิทยาลัยหรือ ชักชวนเพื่อนร่วมงานให้ช่วยกันดูแลเรื่องปัญหาขยะมูลฝอยในหน่วยงานแจ้งมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทันทีที่รถขยะไม่มาเก็บตามเวลาและร่วม ให้ข้อมูลเรื่องปัญหาขยะเมื่อมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานมีการนัดประชุม ตามลำดับ ด้านการร่วมปฏิบัติ ส่วนใหญ่พบว่า เข้าร่วมกิจกรรมรักษาความสะอาดที่มหาวิทยาลัยและหน่วยงานจัดให้ รองลงมาแยกขยะก่อนทิ้ง แยกขยะเปียกใส่ถุงปิดเรียบร้อย และทิ้งขยะในที่ว่างหรือข้างทางตามลำดับ และด้านการร่วมลดปริมาณขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่พบว่า นำถุงพลาสติกหิ้วที่ยังมีสภาพดีกลับมาใช้ รองลงมาแยกเศษกระดาษและเศษโลหะขวดแก้ว ขวดพลาสติกเก็บไว้ขาย รองลงมานำขวดน้ำเปล่าที่ใช้หมดแล้วมาล้างทำความสะอาดแล้วนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น และพกขวดน้ำเปล่าหรือแก้วน้ำส่วนตัวมาใช้ที่ทำงานตามลำดับ สมมุติฐาน พนักงานสายสนับสนุน มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ จำแนกตามระดับสายวิชาการและสายสนับสนุน โดยใช้สถิติทดสอบค่าสถิติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($P=0.001$)

**Title WASTE MARAGEMEANT PARTICIPATION OF ACADEMIC STAFF AND
SUPPORT STAFF IN PHAYAO UNIVERSTITY , MUEANG DISTRICT ,PHAYAO PROVINCE.**

Author Natdanai Jidu, Independent Study: M.P.H.,Public Policy,University of Phayao, 2019

Advisor Dr.Pongsanit Koonnala

Keywords participation Waste management University staff

ABSTRACT

This study is a survey research. The purpose of this study is to the participation of academic staff and support lines in solid waste management and compares the participation of academic staff and support lines in waste management in University of Phayao. The population used in this study is academic staff and support lines University of Phayao, 1,827 people. Sample group of 301 people, using a 5-step questionnaire to analyze data by using statistical software program to calculate the percentage, mean, standard deviation and the statistics used to test the hypothesis One-way analysis of variance (One-way Anova). Education results of Phayao University employees Participation in the waste sorting of employees in the overall level of opinion, interpretation of the participation issues in the separation of solid waste of employees at some level When considering each aspect Cooperation in solving problems Most found Tell or warn the officer That is spilled and spilled Subsequently, suggesting solutions to waste problems for the university or nviting colleagues to help take care of the garbage problem in the agency, inform the university or agency as soon as the garbage truck does not collect on time and provide information on garbage problems when the university or agency has a meeting. In the order of co-operation Most found Participate in cleaning activities at universities and agencies. Subsequently, separate the garbage before leaving. Separate the wet wastes into the bag. And dumping garbage in a vacant space or way And the reduction of waste Most found Bring back plastic bags that are in good condition Followed by separating waste paper and scrap metal, glass bottles Plastic bottles stored for sale Subsequently, take a bottle of empty water that has been used to wash and then use it for other uses. And carry a bottle of water or a personal glass Hypothesis support staff Participate in different waste sorting, comparison results, participation in garbage disposal. Classified by level Academic and support lines By using statistics to test statistics With statistical significance at the level 0.05 (P=0.001)

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	7
แนวความคิดเกี่ยวกับขยะ.....	25
งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	25
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	30
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	31
รูปแบบการวิจัย.....	32
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง.....	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	32
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	35

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	36
การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะ ของพนักงานสาย วิชาการและสายสนับสนุน	37
ความคิดเห็นของการคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน.....	39
การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงาน ปลายเปิด(Open Ended).....	40
การวิเคราะห์มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ.....	41
การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงาน.....	43
5 บทสรุป	45
สรุปผลการวิจัย	46
อภิปรายผลการวิจัย	48
ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	53
ภาคผนวก.....	53
ภาคผนวก ค แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย.....	55
ภาคผนวก	
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	70

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเพิ่มขึ้นของอัตรา ประชากร การขยายตัวด้านเศรษฐกิจ การพัฒนา อุตสาหกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ในประเทศไทย ประสบปัญหาเรื่องมลภาวะโดยเฉพาะเรื่อง ของขยะมูลฝอยซึ่งเพิ่มจำนวน มากขึ้นทุกปี ปราบัติ (2550) ได้ให้ความหมายทั่วไปของคำว่ามูลฝอย ครอบคลุมกว้างขวางซึ่งอาจรวมถึงของเสียหรือวัสดุ เหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์หรือกระบวนการ ผลิตของเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เช่น มูลฝอยใน ชุมชน หรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม มูลฝอย ติดเชื้อ เป็นต้น จากสภาพปัญหา ขยะที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี อีกทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยกลับไม่ได้ กำจัดแบบถูก สุขลักษณะ เช่น การกองไว้กลางแจ้ง การเผา การฝังที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ซึ่งปัญหาเหล่านี้ต้องเร่งแก้ไขโดยด่วนจึงได้มีการหาแนวทางกำจัดที่ถูกหลักสุขาภิบาลเข้ามาใช้ เกรียงศักดิ์ (2550) แนะนำการเผาในเตาเผาที่ สร้างขึ้นเพื่อเผาขยะมูลฝอย อย่างมีประสิทธิภาพสูง โดยปกติการเผาไหม้ขยะมูลฝอยได้โดยสมบูรณ์นั้นควร มีความร้อนในการเผาประมาณ 680°C –1100 °C และ การฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล วิธีนี้เป็นวิธีที่นิยมใช้กัน มากที่สุดสำหรับชุมชนขนาดใหญ่ทั้ง ส่วนการจัดการบ่อ ขยะ ประชุม และกิตติพงษ์ (2556) ได้เสนอการออกแบบ บ่อฝังกลบขยะป้องกัน สารพิษโดยผสมน้ำยางธรรมชาติ โดยใช้อัตราส่วนผสมร้อยละ 5 ของน้ำหนักดินเหนียวซึ่งสามารถลดการซึมของน้ำเสียจะบ่อขยะได้ดี ขยะมูลฝอยนั้น นับวันจะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนของประชากร ถ้าหากไม่มีการกำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ปัญหาความสกปรกต่างๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอย จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ถ้ามองกันอย่างผิวเผินแล้วขยะมูลฝอยนั้นไม่ได้มีผลกระทบต่อมนุษย์มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรงต่อมนุษย์ ยังอยู่ในขั้นที่ไม่รุนแรงนัก ผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงไม่ชัดเจนเท่าไรแต่ในความเป็นจริงแล้ว ขยะมูลฝอยจะก่อให้เกิดปัญหาต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมากและจะมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของมนุษย์ด้วย ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจาก 1.ขยะมูลฝอยเป็นแหล่งอาหารและแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบ ยุง ฯลฯ และเป็นที่ชุกชอนของหนูและสัตว์อื่น 2. ขยะมูลฝอยทำให้เกิดกลิ่นเหม็นและก่อให้เกิดความรำคาญ 3. ขยะมูลฝอยที่ทิ้งเกลื่อนกลาด ถูกลมพัดกระจัดกระจายไปตกอยู่ตามพื้น ทำให้พื้นที่บริเวณนั้นสกปรก ขาดความสวยงาม เป็นที่รังเกียจแก่ผู้พบเห็น และผู้ที่อาศัยบริเวณใกล้เคียง

นอกจากนี้ ขยะมูลฝอยที่ตกอยู่หรือถูกทิ้งลงในคูคลอง หรือทางระบายน้ำ จะไปสกัดกั้นการไหลของน้ำ ทำให้แหล่งน้ำสกปรกและเกิดการเน่าเสีย 4. น้ำเสียที่เกิดจากกองขยะมูลฝอยที่กองทิ้งไว้ เป็นน้ำเสียที่มีความสกปรกสูงมาก ซึ่งมีทั้งสารอินทรีย์ สารอนินทรีย์ เชื้อโรค และสารพิษเจือปนอยู่ เมื่อน้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลไปตามพื้นดินบริเวณใด ก็จะทำให้บริเวณนั้นเกิดความสกปรก และความเสื่อมโทรมของพื้นดินและอาจเปลี่ยนแปลงสภาพ ทำให้ดินมีคุณสมบัติเป็นดินต่างหรือดินกรดได้ ในกรณีที่น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลลงสู่แหล่งน้ำก็จะทำให้คุณภาพน้ำเสียไป ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำผิวดินหรือแหล่งน้ำใต้ดินก็ตาม ล้วนเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ น้ำ และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยในแหล่งน้ำที่สกปรกมากหรือมีสารพิษเจือปนอยู่ก็อาจทำให้สัตว์น้ำตายในเวลาอันสั้น นอกจากนั้นสิ่งสกปรกต่าง ที่เจือปนในน้ำ ก็ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของน้ำทำให้สัตว์น้ำที่มีค่าบางชนิดสูญพันธุ์ไป นอกจากนี้ น้ำที่มีสิ่งสกปรกเจือปนย่อมไม่เหมาะแก่การอุปโภคบริโภค แม้จะนำไปปรับปรุงคุณภาพแล้วก็ตาม เช่น การทำระบบน้ำประปาซึ่งก็ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย ในกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำมากขึ้น 5. ขยะมูลฝอยทำให้เกิดมลพิษแก่อากาศ ขยะมูลฝอยที่กองทิ้งไว้ในเขตชุมชน หรือที่กองทิ้งไว้ในแหล่งกำจัดซึ่งไม่มีการฝังกลบหรือขณะที่ทำการเก็บขนโดยพาหนะ ที่ไม่มีการปกปิดอย่างมิดชิด ขยะมูลฝอยเหล่านั้นส่งกลิ่นเหม็นน่ารังเกียจออกมา เศษชิ้นส่วนของขยะมูลฝอยจะสามารถปลิวไปในอากาศ ทำให้เกิดความสกปรกแก่บรรยากาศ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพของมนุษย์และความสกปรกให้กับบริเวณข้างเคียงได้นอกจากนี้ขยะมูลฝอยที่กองทิ้งไว้นาน ๆ จะมีก๊าซที่เกิดจากการหมักขึ้น ได้แก่ ก๊าซชีวภาพ ซึ่งติดไฟหรือเกิดระเบิดขึ้นได้ และก๊าซไซเนม่า (ก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์) ซึ่งมีกลิ่นเหม็น ขยะมูลฝอยมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทำให้เกิดการปนเปื้อนของพื้นดิน แหล่งน้ำและอากาศ ทำให้บ้านเมืองไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เป็นที่เจริญของผู้ที่ได้พบเห็น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยทั่วไป การแก้ไขปัญหาของขยะมูลฝอย จึงควรปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขผลเสียที่จะเกิดขึ้น สำหรับการป้องกันและแก้ไขที่ดีควรพิจารณา ถึงต้นเหตุที่ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยขึ้นมา ซึ่งก็คงจะหมายถึง มนุษย์หรือผู้สร้างขยะมูลฝอยนั่นเอง การป้องกันและการแก้ไขปัญหาของขยะมูลฝอย เริ่มต้นด้วย การสร้างจิตสำนึกแก่มนุษย์ให้รู้จักรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ทั้งในบ้านเรือนของตัวเอง และภายนอกบ้าน ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง สถานที่ทำงาน หรือที่สาธารณะอื่น ให้รู้จักทิ้งขยะมูลฝอยลงในภาชนะให้เป็นที่ เป็นทาง ไม่มกง่ายทิ้งขยะเกลื่อนกลาด เมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เข้ามาแก้ปัญหาประเทศ และมีรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เข้ามาบริหารประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจาก

ปัญหาขยะเป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้านต่าง เช่น มลพิษทางอากาศ เกิดจากการเผาขยะกลางแจ้งทำให้เกิดควันและสารพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ ที่เกิดจากการกองขยะบนพื้น เมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะสารพิษจะไหลลงสู่แหล่งน้ำทำให้เกิดน้ำเสีย และเป็น แหล่งพาหนะนำโรค ล้วนแต่ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชน จึงต้องมีการบริหาร จัดการอย่างถูกวิธี และเร่งด่วน (ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม, 2558) รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมไว้ใน ข้อ 9 ว่า “เร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ ขยะ และน้ำเสียที่เกิดจากการผลิตและบริโภคในพื้นที่ที่สามารถจัดการขยะมูลฝอย โดยการแปรรูปเป็นพลังงานก็จะสนับสนุนให้ดำเนินการส่วนขยะอุตสาหกรรมนั้น จะวางระเบียบมาตรการเป็นพิเศษ โดยกำหนดให้ทิ้งในบ่อขยะอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นแบบมีมาตรฐาน และพัฒนาระบบตรวจสอบไม่ให้มีการลักลอบทิ้งขยะติดเชื้อ และใช้มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด (“รัฐบาลแถลงนโยบาย 11 ด้าน เน้นยุทธศาสตร์ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของในหลวง, 2558) รวมถึงมีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดการระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ พ.ศ. 2557 ขึ้นเพื่อมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปดำเนินการ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงมีการมอบนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศให้กับจังหวัดเกี่ยวกับการลดและการคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง การจัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวม และการกำจัดโดยเทคโนโลยีที่เหมาะสมแบบผสมผสาน เน้นการแปรรูปเป็นพลังงานหรือทำให้เกิด ประโยชน์สูงสุด มีการส่งเสริม และสนับสนุนเอกชนมาลงทุนหรือร่วมลงทุนรวมทั้งสร้างวินัยของคนในชาติ โดยมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของจังหวัด และ มีการกำหนดให้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะรักษาความสงบ แห่งชาติในการประชุมเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 การดำเนินงานตาม Roadmap มีหลักสำคัญ คือ การลดและ คัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง การจัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวมและกำจัดโดยเทคโนโลยีที่เหมาะสมแบบ ผสมผสาน เน้นการแปรรูปเป็นพลังงานหรือทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการส่งเสริมและสนับสนุนเอกชนมา ลงทุนหรือร่วมลงทุนรวมทั้งสร้างวินัยของคนในชาติสร้างจิตสำนึกให้ประชาชน เยาวชน นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางจนถึงการกำจัดขั้นสุดท้ายซึ่งกำหนดระยะเวลาดำเนินงานเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน ภายใน 6 เดือน ระยะปานกลาง ภายใน 1 ปี และระยะยาว 1 ปีขึ้นไป เพื่อให้การจัดการ ขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนและความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

นอกจากนี้ จะเสนอให้มีการตั้ง"คณะกรรมการบริหารจัดการขยะ" โดยให้ทุกจังหวัดจัดทำแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด และส่งให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับนโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติและคณะรัฐมนตรี ในการเป็น ProjectManager การจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ, 2558) ขณะนี้ทั้ง 77 จังหวัดได้จัดทำแผนงาน และส่งให้กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหมดแล้วตั้งแต่เดือนธันวาคม 2557 เพื่อนำมา จัดทำเป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2557, 2558) อัจฉราวรรณ มุสิกะสันติ

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยพะเยา ประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมมากขึ้นส่งผลกระทบต่อ บุคลากรทั้งทางตรงและทางอ้อม ปัญหาเร่งด่วนของมหาวิทยาลัยในขณะนี้คือการ จัดหาที่ทิ้งขยะให้เพียงพอต่อปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน การเก็บรวบรวมการขนย้าย เนื่องจากในมหาวิทยาลัยพะเยามีพื้นที่เขตใหญ่และมีถนนที่ข้างมากและซับซ้อน ในบางพื้นที่จึง ประสบปัญหาการขนขยะออกจากจุดทิ้งขยะ ให้เกิดความล่าช้าในการเก็บขนขยะและเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนการทำงานและการเรียนการสอน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดแนวความคิดว่า การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นควรเริ่มแก้ไขที่ต้นเหตุหรือผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยเหล่านั้นก็คือ พนักงานสายวิชาการและสนับสนุนนั่นเอง หากบุคลากร มีความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนักถึงผลเสีย ที่เกิดขึ้นตามมาจากการจัดการขยะไม่ถูกวิธี และมีจิตสำนึกถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงการมีจิตสำนึกที่เข้า มาส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ เพื่อให้พฤติกรรมทั้งและการจัดการขยะมูลฝอยก่อนที่จะนำไปทำลายปริมาณขยะในมหาวิทยาลัยพะเยาก็จะลดลง ซึ่งเป็นเพราะผลของการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสนับสนุนนั่นเอง การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาในประเด็นการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสนับสนุน ในการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อที่จะ ทราบว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอย่างไรบ้าง และมีส่วนร่วมในการจัดการ มากน้อยเพียงใด เป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจศึกษา โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกรอบแนวคิด มี 4 ประเด็น ดังนี้ ร่วม รับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ร่วมวางแผนตัดสินใจ ร่วมกิจกรรมโครงการ ร่วมตรวจสอบและประเมินผลการ ดำเนินงาน กระบวนการจัดการขยะนั้นจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกัปัญหา นี้ โดยตรงการให้ความสำคัญกับประเด็นการมีส่วนร่วมของ พนักงานสายวิชาการและสนับสนุน จะทำให้ปัญหาขยะของมหาวิทยาลัยพะเยาน้อยลงและการจัดการขยะก็จะประสบผลสำเร็จด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะมูลฝอยในสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะในสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา

สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาจึงตั้งสมมติฐานไว้ ดังนี้ พนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา มีส่วนร่วมในการจัดการขยะและการคัดแยกแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ มหาวิทยาลัยพะเยา
2. ขอบเขตเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้ ดังนี้ ร่วมรับรู้สถานการณ์และสภาพปัญหา ร่วมวางแผนตัดสินใจ ร่วมกิจกรรมโครงการ ร่วมตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน กระบวนการกำจัดขยะ ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับปัญหานี้โดยตรง การให้ความสำคัญกับประเด็นการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ของเสีย หมายความว่า ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย อากาศเสีย มลสารหรือวัตถุอันตรายอื่นใด ซึ่งถูกปล่อยทิ้งหรือมีที่มาจากแหล่งกำเนิดมลพิษ รวมทั้งกากตะกอนหรือสิ่งตกค้างจากสิ่งเหล่านั้น ที่อยู่ในสภาพของแข็งของเหลวหรือก๊าซตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

ขยะมูลฝอย ซึ่งหมายถึง บรรดาสิ่งของที่ไม่ต้องการใช้แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นของแข็ง จะเนาเปื่อยหรือไม่ก็ตาม รวมตลอดถึง เถ้า ซากสัตว์ มูลสัตว์ ฟุ่นละออง และเศษวัตถุที่ทิ้งแล้วจากบ้านเรือน ที่พักอาศัย สถานที่ต่าง รวมถึงสถานที่สาธารณะ ตลาดและโรงงานอุตสาหกรรม ยกเว้น อุจจาระ และปัสสาวะของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งปฏิกูล ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

พนักงานสายวิชาการ หมายถึง พนักงานที่ได้รับการบรรจุเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยเท่านั้น เช่น ผู้ช่วยสอน อาจารย์ หรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา โดยไม่รวมพนักงานมหาวิทยาลัยที่อยู่ระหว่างลาศึกษาต่อ

พนักงานสายสนับสนุน หมายถึง พนักงานระดับปฏิบัติการหรือพนักงานที่ได้รับการบรรจุเป็นพนักงานมหาวิทยาลัยและพนักงานราชการเท่านั้น เช่น นักวิชาการศึกษา เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป บุคลากร นักวิชาการเงินและบัญชี นักวิชาการพัสดุ ฯลฯ สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา โดยไม่รวมพนักงานมหาวิทยาลัยที่อยู่ระหว่างลาศึกษาต่อ

การร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุมปรึกษาหารือในการ วางโครงการ วิธีการติดตามผล การตรวจสอบและการดูแลรักษา เพื่อให้กิจกรรมสำเร็จผลตามวัตถุประสงค์

การร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือเรียบร้อยแล้ว ต่อมาจะต้องร่วมกันตัดสินใจเลือกกิจกรรมหรือแนวทางที่เห็นว่าดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

การร่วมปฏิบัติตามโครงการ หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินงานตาม โครงการต่าง เช่น ร่วมออกแรง ร่วมบริจาคทรัพย์

การร่วมติดตามและประเมินผลโครงการ หมายถึง เมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้ว ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจตราดูแล รักษาและประเมินผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงกาส่วนร่วมการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา
2. เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะและส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะมูลฝอย และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะในสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับขยะ
- 3.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะ

แนวคิดที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กรเพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร ซึ่งบุคลากรจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร ผลลัพธ์สุดท้ายคือองค์กรมีคุณภาพ (ประทีป จันทรสิงห์, 2549) ซึ่งมีผู้ให้

ความหมายของการมีส่วนร่วม ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ลักษณะการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และกระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมายดังนี้
ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540) ให้ความหมายไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิด

สร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามี แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สุรีย จันทรมาลี (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ร่วม ความคิด ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมทุนทรัพย์ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมแสดงความคิดสร้างสรรค์และร่วมพัฒนา

จุฬารัตน์ โสตะ (2543) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่าง หรือกิจกรรมต่าง อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติภารกิจต่างๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจและองค์กรในที่สุด

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม

ผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

อรทัย ก๊กผล (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ, การรับรู้, การเรียนรู้, การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่ง

จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมแบ่งในอำนาจการตัดสินใจในระดับต่าง ของการดำเนินงานในหน่วยงาน เป็นผลให้เกิดสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมได้เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนจนความเป็นตัวของตัวเอง ที่จะดำเนินการตามที่ริเริ่มนั้น และการมีส่วนร่วมคือการที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายาม ที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ในสภาพสังคมนั้น โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง

วันชัย วัฒนศักดิ์ (2549) การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้น ไม่ว่าจะในระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ, เต็มใจและสบายใจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด, จิตใจ, อารมณ์และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense and belonging) การมีส่วนร่วมมีความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and qualitative) การมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ (Action) จึงมีทั้งผู้กระทำ (The actor) ผู้ถูกกระทำหรือผู้รับผล (The recipient) และสาธารณชน (The public) ผู้เป็นบริบทของการกระทำ

มจรูดา ศรีรัตน์ (2554) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การวางแผนปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ที่อาจเกิดจากการบริหารงานในองค์กร

คณินิจ อนุโรจน์ (2548) ให้แนวคิดว่าการสร้างความตระหนักในการพัฒนาในเรื่องใดก็ตามนั้น ยิ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด โอกาสความสำเร็จก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย แต่เป็นไปได้ที่องค์กรขนาดใหญ่จะนำบุคลากรทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน

พัฒนาองค์กร แต่การนำผู้บริหารระดับกลางเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่เรื่องยาก (คนกลุ่มนี้จะเป็นตัวแทนของเราไปสร้างการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการต่อไป) การสร้างความตระหนักรู้ต้องเริ่มจากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงขององค์กร (นำเขาเข้ามาร่วม SWOT องค์กร) ทุกคนต้องร่วมรับรู้ปัญหาขององค์กรทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ร่วมสร้างแผนยุทธศาสตร์ (strategic partner) ร่วมกันหาว่าตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จร่วมกัน (Key Performance Indicator—KPI) เราจะทำอย่างไร และติดตามประเมินอย่างไร การมีส่วนร่วมเป็นการนำเขาเข้ามาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และร่วมกันที่จะนำพาองค์กรสู่เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือต้องรวมใจของคนขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้ (engagement) การมีส่วนร่วมจึงเป็นเองที่มีความสำคัญยิ่ง

Batten (อ้างถึงใน พัชรี พงษ์ศิริ, 2541) สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่าต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยถือเสมือนว่าเป็นแบบฝึกหัดในการพัฒนาคน ให้ต้องใช้ความคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการเองอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นหนทางทำให้สมองของคนเกิดการพัฒนา รวมทั้งต้องยึดหลักต่อไปนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ได้แก่ 1) หลักการช่วยตนเอง 2) หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม และ 3) หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

Richardson Ann (1983) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตามจำนวนมากที่สุดที่จะทำได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด เป็นต้นว่า การยอมให้ผู้ตามหรือผู้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแม้กระทั่งเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

Koontz & other (1986) กล่าวว่า การให้มีส่วนร่วมเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการให้ได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็ง อันมีผลมาจากการวิจัยและทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจที่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และการสร้างการยอมรับนับถือ

Putti J.M. (1987) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมมี 4 ประการ คือ

- 1) เป็นความพยายามที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและความรู้สึก
- 2) เป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ
- 3) เป็นการให้บุคคลรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน
- 4) เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งคำนึงถึงความสมดุล การมีส่วนร่วมที่แท้จริงกับการมีส่วนร่วมมากเกินไป

Davis & Newstrom (1989) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคน ที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility)

ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง เป็นเทคนิคอย่างหนึ่ง ที่ผู้บริหารต้องการ เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิด

การต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่า

ในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

อดิศร วงศ์คงเดช (2539) กล่าวว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ชุมชนได้ประโยชน์ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพดังนี้

- 1) ชุมชนตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของตนเอง
- 2) ชุมชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่ในรูปของความคิด การตัดสินใจ และการกระทำได้อย่างเต็มที่
- 3) เป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดชุมชน
- 4) ชุมชนจะมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนามีความมั่นคงถาวรและประหยัด
- 5) เป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถ และพลังชุมชนในการพึ่งตนเอง

6) เป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

7) ชุมชนรับผิดชอบและมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนาชุมชนตนเอง

8) เป็นการแสดงออกถึงความเคารพ นับถือ เชื่อใจไว้วางใจ รักและศรัทธาในชุมชนว่ามีความรู้ความสามารถ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิพื้นฐานอันชอบธรรมของคนทุกคนที่ต้องเคารพให้การยอมรับ และยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา

2) งานพัฒนาเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้มีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงออก

3) กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

4) ประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของการรวมกลุ่ม และจัดตั้งองค์กรประชาชน ในขณะเดียวกัน มีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวจำนวนมาก อันเนื่องจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

5) การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่ม หรือของกลุ่ม (Group action) อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขา และในขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วยการมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าไร ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น

7) ประชาชนย่อมรู้ดีว่าตนเองนั้นต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะทำปัญหาอย่างไร ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา ย่อมช่วยให้โครงการต่างๆ สมองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

8) การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้การปฏิบัติการทางสังคม (Social action) เป็นไปอย่างสงบสันติ ก่อให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มีระเบียบ เป็นระบบ และเป็นที่

ยอมรับทุกฝ่าย

9) เป็นนโยบายของรัฐในปัจจุบัน ที่ให้ทุกโครงการที่ลงสู่ชนบท ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นตามปรัชญาของการพัฒนา

ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีความสำคัญ

1) ประชาชนยอมรับในโครงการนั้น และเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน

2) ประชาชนมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น

3) ลดความขัดแย้ง การดำเนินการโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

4) โครงการจะให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากขึ้น และระดมทรัพยากรในการพัฒนา

5) ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน

สนธยา พลศรี (2550) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้หลายประการดังนี้

1) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นสิทธิมนุษยชนที่ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกระดับ

2) สอดคล้องกับปรัชญา แนวความคิด และหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

3) เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนและท้องถิ่น

4) นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน

5) ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชน

6) เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคล กลุ่มและองค์กรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

7) เป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในชุมชน

8) ทำให้เกิดความรัก ห่วงแทน รับผิดชอบ และเป็นเจ้าของชุมชน

9) เป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

10) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพราะเป็นการพัฒนาคนในชุมชน โดยคนในชุมชน และเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนนั้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กร การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจ ความสมัครใจ สามารถตัดสินใจได้เอง การมีส่วนร่วมจะช่วยลดความขัดแย้ง เกิดความรู้สึกร่วมกัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น จึงจะทำให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

พรทิพย์ คำพอ และคณะ (2544) ได้สรุปสาระสำคัญของ การมีส่วนร่วมของประชาชน นั้น อยู่ ที่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง เช่น การริเริ่ม การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนการร่วมประเมินผล มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการคือ

1) การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นว่า มีปัญหา สาเหตุ การแก้ไข ปัญหา ด้านการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่

2) การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการ ด้วยการพัฒนาความรู้ทักษะ ความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่ เพื่อแก้ไขปัญหาเดือดร้อน สนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่

3) การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชนสำหรับปัจจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ปัจจัยคือ

1) ปัจจัยภายในตัวบุคคล เป็นแรงผลักดันหรือจุดจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล

2) ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

3) ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น

4) รางวัลตอบแทน คือ ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา โดยหวังประโยชน์ตอบแทน

Cohen Uphoff, and Goldsmith (1979) (อ้างถึงในประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา, 2544) กล่าวถึงสิ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมว่า คุณสมบัติหรือภูมิหลังของแต่ละบุคคล อาจจะเป็นตัวแปรสำคัญต่อการให้ความร่วมมือร่วมใจ หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนา ได้แก่

- 1) อายุและเพศ
- 2) สถานภาพของครอบครัว
- 3) ระดับการศึกษา
- 4) ชั้นทางสังคม
- 5) อาชีพ
- 6) ระดับของรายได้ และที่มาของรายได้
- 7) ระยะเวลาของการอยู่อาศัยในชุมชนนั้น
- 8) ชนิดของโครงการและกิจกรรม
- 9) การเป็นผู้เช่าที่ดินหรือมีสถานภาพเป็นลูกจ้าง

William W.Reeder (1998 อ้างอิงถึงใน สิทธิวรรณ เดชวิถิ, 2544) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ 11 ประการ ดังนี้

- 1) การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนกันจะเลือกวิถีปฏิบัติซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตัวเอง
- 2) มาตรฐานคุณค่าบุคคล และกลุ่มบุคคลดูเหมือนกันจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตัวเอง
- 3) เป้าหมายบุคคล และกลุ่มบุคคล ดูเหมือนกันจะส่งเสริม ป้องกันและรักษาเป้าหมายของตัวเอง
- 4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลบางครั้งมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
- 5) บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่าจะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย
- 6) การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ด้วยความรู้สึกว่าตนเองต้องกระทำเช่นนั้น
- 7) การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ซึ่งคิดว่าตนเองต้องกระทำเช่นนั้น
- 8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ซึ่งมีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น
- 9) โอกาสบุคคล และกลุ่มบุคคลจะมามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติงานของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวย

ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้น

10) ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่าง ที่คนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำสถานการณ์เช่นนั้น

11) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขารู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนที่ดี

กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วม

กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา (2544) ได้นำแนวคิดของไพร์ตัน เตชะรินทร์ มาสรุปถึงการมีส่วนร่วมว่า บุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่าง ควรมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้

1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

2) ร่วมคิด และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัดปัญหาและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5) ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

อดิน รพีพัฒน์ (2547) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

นिरันตร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประมวลได้เป็น 3 ส่วนคือ

1) ส่วนของการวางแผนพัฒนา จะเริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการศึกษาชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน จัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ตลอดจนการกำหนดพิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปสนับสนุนการจัดและพัฒนากิจกรรมต่าง

2) ส่วนของการจัดและดำเนินการตามแผนงานโครงการ เป็นส่วนที่ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในโครงการ โดยการร่วมมือช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหาร และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นต้น

3) ส่วนของการประเมินผลโครงการ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การติดตามประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินความก้าวหน้าหรือผลสรุปรวมทั้งโครงการ

Fornaroff (1980) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย

1) การวางแผน ซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2) การดำเนินงาน

3) การใช้บริการจากโครงการ

4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

Cohen, J.M. & Uphoff, N.T. (1986) ได้จำแนกชนิดของการมีส่วนร่วมเอาไว้ 4 ประเภท ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่ต้องดำเนินไปเรื่อย ตั้งแต่การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจำทำประโยชน์ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงาน

และงบประมาณ และการขอความช่วยเหลือ

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ อันเกิดจากโครงการนั้น (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาการกระจายผลประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลโครงการ (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องสังเกต คือ ความคิดเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง

วันชัย วัฒนศัพท์. การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร บรรยายในการสัมมนาอาจารย์ และลูกจ้างภาครัฐวิสาหกิจ เรื่อง “ระบบทวิภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ วันที่ 6-8 มีนาคม 2546 โรงแรมพญาเชนเตอร์ เมืองพัทยา ชลบุรี จัดโดย กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

ผลดีต่อการบริหารจัดการเครือข่าย

1. ทำให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหามีความหลากหลาย เป็นไปอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ เพราะเป็นการระดมแนวคิด จากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้ และประสบการณ์

2. ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องอันเกิดผลเสียหายแก่เครือข่ายได้

3. เป็นการขจัดปัญหา มิให้การดำเนินนโยบายใด มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้

4. ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ขอความร่วมมือง่าย

5. การรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็งสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

หลักการมีส่วนร่วม

หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจ เห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

หากจะดูแผนภูมิของการมีส่วนร่วม (ดูแผนภูมิการมีส่วนร่วม : Participation continuum) จะเห็นว่ามิตั้งแต่น้อยที่สุดของการมีส่วนร่วม คือ “แจ้งเพื่อทราบ” นั่นคือ ได้ตัดสินใจไปแล้วจึงมาแจ้งให้ทราบ ถ้าเป็นเรื่องเล็กน้อยอาจไม่สร้างปัญหา ถ้าเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหยิบขึ้นมาทำกันบ่อย ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำตั้งแต่เริ่มคิดและตระหนักถึงปัญหา (ไม่ใช่ทำเมื่อได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง) เช่นตระหนักว่ามีปัญหาเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่ จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เคาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประมวลข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่าง พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็น การตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก็จะเกิดเป็นปัญหา เพราะกลายเป็นเวทีที่แต่ละฝ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ตอกย้ำความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มายืนยันว่าฉันถูก เธอผิด เวทีนี้จึงมักจะไม่เหมาะที่จะเป็นเวทีแห่งการมาพูดคุยกัน หากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นเฉยๆจะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือการร่วมเจรจาหาข้อยุติ (negotiation) หรือ เจรจาโดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ (mediation) คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจา หากทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนทุกฝ่ายพอใจ ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้น แม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถลง

มติ แต่ละคนที่ละคนได้ แต่การลงมติลงได้เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “เอา” หรือ “ไม่เอา” อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

“กระบวนการมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการที่จะกระจายอำนาจจากผู้มีอำนาจที่แต่เดิมมักจะใช้อำนาจเหนือ (power over หรือ power against) ตามทฤษฎีผู้มีอำนาจจะชอบที่จะใช้อำนาจเหนือ เช่น แม่ซึ่งมีอำนาจมากกว่าลูก ก็มักจะใช้อำนาจเหนือลูก สั่งให้ลูกกลับบ้านก่อนค่ำ มาถึงวันหนึ่งลูกซึ่งโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ก็จะขอลงกลับบ้านดึก เพราะจะไปงานวันเกิดเพื่อน แม่ก็ยังใช้อำนาจเหนือให้กลับบ้านภายในหกโมงเย็น ถามว่าลูกสาวจะยังเชื่อและปฏิบัติตามไหม ตามทฤษฎีแล้ว หากผู้มีอำนาจยิ่งใช้อิทธิพลเหนือไปเรื่อย อำนาจนั้น ก็จะใช้ไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีหรือไม่มีนั้น ไม่ใช่เรา “มี” หรือ “ไม่มี” “อำนาจ” อย่างเดียว แต่อยู่ที่คนอื่น ที่อยู่รอบข้างหรือที่เราใช้อำนาจเหนือเขา นั้น เขามองว่าเราเหมาะสมที่จะมีอำนาจเหนือหรือไม่ ซึ่งบางครั้งสำคัญกว่าด้วยซ้ำไป ฉะนั้นแทนที่แม่จะใช้อำนาจเหนือ หันมาใช้ อำนาจร่วมกับ (power with) ลงมาพูดคุยกับลูก หาทางออกที่ดีกว่าแทนการสั่งอย่างเดียว ลูกก็จะยินดีปฏิบัติและเชื่อฟังแม่ต่อไป

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการที่ศตวรรษปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม้เรียว ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกกฎ หรือวางระเบียบให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ได้ผลดีนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนัก” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่มีระเบียบในห้องเรียน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกาตนเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับ เอามาจัดพิมพ์ติดไว้ในห้อง ปรากฏว่าได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างดีว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดกติกานั้น ตัวอย่างเช่นนี้ เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์การหรือรัฐวิสาหกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527./หน้า/183) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่มซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจ ให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำ

ให้เกิดความมีส่วนร่วมรับผิดชอบกลุ่มดังกล่าวด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546./หน้า/4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วม ด้วยมากขึ้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและการ เข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรก จนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546./หน้า/114) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการ ต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1.การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วน ร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตาม ประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2.การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลัง อำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อ รักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิด กระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตน และได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการ พัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็น ส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคต ของตนเอง

บัณฑูร อ่อนคำ, สามารถ ศรีจันทร์, 2544) ได้กล่าวไว้ดังนี้ 1.การจัดความสัมพันธ์ที่ เสมอภาคเท่าเทียมกัน การจัดความสัมพันธ์ด้านบทบาทระหว่างนักพัฒนากับชุมชนที่เท่าเทียม กัน เป็นหลักการสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยต่างฝ่ายควรมีความตระหนัก ความ ต้องการของตนเอง และสิ่งที่ตนเองสามารถทำได้ รวมทั้งองค์กรชุมชนควรตระหนัก ในความ เป็นเจ้าของ ต้องการคิดเอง ทำเอง กำหนดเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนที่คอยกำกับ กำหนดให้ เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสม ตามศักยภาพ และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทั้งสองฝ่าย 2.การมี อิสรเสรีไม่ครอบงำ ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ ควรอยู่บนฐานของการ ไม่ครอบงำ การให้

อิสรภาพในการคิด และการแสดงออกโดยไม่มีอคติ และไม่นำความคิดความเชื่อของตนมาวัด หรือตีคุณค่า หรือชักจูงครอบงำให้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเชื่อมั่น ในศักยภาพ ฐานความรู้ ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ที่จะป็นฐานพลังสำคัญ ในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองต่อไป โดยที่นักพัฒนาต้องมีวิสัยทัศน์ที่เปิดกว้างพร้อมจะยอมรับ ฟังความแตกต่าง ความเคารพในความเป็นคนของทุกคน 3.การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคม ในชุมชนหนึ่ง ย่อมประกอบด้วยความแตกต่างหลากหลาย ทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทาง สังคม ฯลฯ การสร้างโอกาสเปิดพื้นที่ทางสังคมอย่างเท่าเทียม ในการให้ทุกส่วนได้มีส่วนร่วมใน การแสดงออกทางความคิด ศักยภาพ ความรู้ และร่วมมือบทบาทดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้งานที่ดำเนินไปนั้นไม่กระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และส่งผลกระจายไปสู่คนทุกส่วนใน ชุมชน ในสังคมอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม 4.การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทุกขั้นตอน การดำเนินงานพัฒนาตามโครงการพัฒนานั้น มีกระบวนการขั้นตอนที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน หลายครั้งที่เราพบว่า โครงการพัฒนาต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ขาดการมีส่วนร่วมของ ชุมชนตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเมื่อถึงขั้นดำเนินการแล้ว มักเกิดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างผลกระทบต่อชุมชนมากมายตามมา รวมทั้งการให้ ความหมายของการมีส่วนร่วมที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งหน่วยงานทั้งหลายที่เข้ามา ดำเนินงานร่วมกับชุมชน มักอ้างเสมอว่า ได้เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว โดยการ เชิญตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมประชุม และร่วมกิจกรรม ในขณะที่โครงการที่ดำเนินการไปนั้น ผ่านการวางแผน และตัดสินใจมาแล้ว โดยที่ชุมชนไม่มีโอกาสรับรู้มาก่อน แต่เป็นเพียงผู้ร่วมใน บางส่วนที่กำหนดโดยเจ้าของโครงการนั้น 5.การมีส่วนร่วมที่แท้จริง จึงควรให้องค์กรชุมชนมี ส่วนร่วม ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนดเป้าหมายการ ตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุงและ รวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม การที่ประชาชนจะ เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนนั้น จะต้องมึเงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

1. ประชาชนจะต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to participate)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to participate)

หากไม่มีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่สามารถเข้าร่วมได้ และไม่มี ความเต็มใจแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะไม่เกิดขึ้นเลย นอกจากเงื่อนไข 3 ประการดังกล่าวแล้ว ความสำเร็จของการมี ส่วนร่วม ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์

ฉุกเฉิน ประชาชนต้องไม่เสียเงินเสียทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วม มากเกินกว่าที่เขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ ประชาชนต้องมีความสนใจ ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้ง 2 ฝ่าย ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคมหากมีส่วนร่วม การที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ หรือเทคนิควิธี ต้องให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน สร้างกลุ่มให้เป็นที่ดึงดูดใจของสมาชิก เปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรมตรงกับพื้นฐานแห่งความดึงดูดใจของกลุ่ม ความมีชื่อเสียงและเกียรติยศของสมาชิกในกลุ่มไม่เปลี่ยนแปลงปัจเจกบุคคล หรือส่วนย่อยของกลุ่มที่เบี่ยงเบนไปจากปทัสสถาน ของกลุ่ม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามแรงกดดันจากกลุ่มโดยการสร้างปัญญาร่วมของสมาชิกผู้ต้องการเปลี่ยนแปลง การเสนอข่าว การวางแผน และผลของการเปลี่ยนแปลงจะต้องให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, หน้า 4) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง หรือเข้าร่วม การตัดสินใจ หรือเคยมาเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิสรภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริงยิ่งขึ้นและ การเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรก จนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร (2532, หน้า/350) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม ของประชาชน ในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทได้เข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทขั้นตอนใดขั้นตอน หนึ่งหรือทุกขั้นตอนแล้วแต่ เหตุการณ์จะเอื้ออำนวย

พริมาดา ฉลองชัยสิทธิ์ (2558) ได้สรุปว่าการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการขยะ กรณีศึกษาคอนโดมิเนียมเขตห้วยขวาง มีความต้องการรู้ถึงพฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของ ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาให้เกิดความร่วมมือที่มี ประสิทธิภาพมากขึ้นระหว่างประชาชนผู้พักอาศัยใน คอนโดมิเนียมกับกรุงเทพมหานครที่มีหน้าที่ใน การจัดการขยะมูลฝอยโดยตรง นี้จากการศึกษาพบว่าในส่วนของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมรับรู้เกี่ยวกับ การจัดการขยะ และความพึงพอใจต่อการทำหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการ จัดการขยะของกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความร่วมมือใน การกำจัดขยะโดยรวมและด้านความร่วมมือตามนโยบายของกรุงเทพมหานครแตกต่างกันส่วน ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความร่วมมือในการกำจัดขยะโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

วัฒนธรรมมากพันธ์ และคณะ (2561) ได้ศึกษา เรื่อง ความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมการจัดการขยะของประชาชน ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรังผลการศึกษาพบว่าพบประเด็นที่น่าสนใจ คือ ประชาชนส่วนใหญ่แยกขยะจำพวก ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ใบบิดโกนที่เสื่อมสภาพใส่ถุงขยะแล้วห่อมัดชิดก่อนที่จะนำไปกำจัดเองหรือให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บต่อไป และมีพฤติกรรมการจัดการขยะซึ่งเป็นขยะอันตราย ได้อย่างถูกต้อง

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคน (2531,หน้า/10) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันและอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในทุก ขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจ การตัดสินใจ และหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเข้าร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่าสิ่งที่ ผู้มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักได้รับการตอบสนองและทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นว่าสิ่งที่ทำไปนั้นจะตรงกับความต้องการที่แท้จริง ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอหน้ากัน

แนวความคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย

ขยะหรือขยะมูลฝอย (Refuse or Solid Waste)หมายถึง ของเสียที่อยู่ในรูปของแข็งซึ่งอาจจะมี ความขึ้นปะปนมาด้วยจำนวนหนึ่ง ขยะที่เกิดขึ้นจากอาคารที่พักอาศัย สถานที่ทำการ โรงงานอุตสาหกรรม หรือ ตลาดสดก็ตามจะมีปริมาณและลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยปกติแล้ววัตถุต่าง ที่ถูกทิ้งมาในรูปของขยะนั้น จะมีทั้งอินทรีย์และอนินทรีย์สาร สารวัตถุต่าง เหล่านี้บางชิ้นสลายได้ด้วยจุลินทรีย์ในเวลาอันรวดเร็ว โดยเฉพาะพวก เศษอาหาร เศษพืชผัก แต่บางชนิดก็สามารถย่อยสลายได้เลย เช่น พลาสติก เศษแก้ว เป็นต้น ขยะหรือมูลฝอย (Solid waste) คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง วัสดุฉนวน ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของ โรงงานซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน (กรมควบคุมมลพิษ. แนวทางและ ข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย. กรุงเทพฯ: 2548)

มิศรา สามารถ และรักกิจ ศรีสรินทร์ (2540,หน้า/11) ได้ให้ความหมายของคำว่า “มูลฝอย” หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร วัสดุฉนวน และของเสียต่าง ที่ปนเปื้อนด้วย สารพิษหรือสารอันตราย ซึ่งเก็บกวาดได้จากถนน ตลาดที่เลี้ยงสัตว์อื่น โดยทั่วไปคำว่า มูลฝอย (Solid Waste) มีความหมายครอบคลุมกว้างขวางซึ่งอาจหมายถึงและรวมความ ถึงของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์หรือกระบวนการผลิตทางการเกษตรและการอุตสาหกรรมเช่น มูลฝอยในชุมชน (Municipal Solid Waste) มูล

ฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม (Industrial Waste) มูลฝอยติดเชื้อ (Infectious Waste) เป็นต้นโดย มูลฝอยชุมชนจะครอบคลุมไปถึงมูลฝอยที่ถูกปล่อยทิ้งมาจากบ้านพักอาศัยสถาน ประกอบ ธุรกิจการค้าสถานที่ราชการต่างๆที่อยู่ในเขตชุมชนนั้น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

การจัดการขยะมูลฝอยเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ โดยเริ่มตั้งแต่ แหล่งกำเนิด จนกระทั่งถึงกระบวนการกำจัดขั้นสุดท้าย ซึ่งได้แก่ การควบคุมการทิ้งขยะมูล ฝอย การเก็บรวบรวมคัดแยก แปรรูป การขนส่งและการขนถ่าย รวมถึงการกำจัดด้วยวิธีการที่ ถูกหลักสุขาภิบาล และการนำกลับมาใช้ประโยชน์ ซึ่งต้องเป็นการดำเนินการภายใต้เงื่อนไข ของกฎ ระเบียบทาง กฎหมายทางสังคม โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดในทางสุขภาพอนามัยของ มนุษย์ ทัศนียภาพ และ สิ่งแวดล้อม มีความเหมาะสมเชิงเศรษฐศาสตร์ การกำจัดขยะมูลฝอย การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ การยอมรับของสังคม (พัฒนา, 2539) ดังนั้นการจัดการขยะมูล ฝอยที่มีประสิทธิภาพจึงต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายส่วน ที่มีส่วนรับผิดชอบในการ จัดการ ทั้งจากประชาชนที่มีหน้าที่ในการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งและ เก็บรวบรวมขยะมูล ฝอยที่เกิดขึ้นจากที่พักของตนไว้ในสถานที่ที่หน่วยงานได้จัดเตรียมไว้ เพื่อลด ภาระหน้าที่การ จัดเก็บของเจ้าหน้าที่ รวมถึงการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำจัดให้ ถูกต้อง ตามหลักวิชาการ การจัดการขยะมูลฝอยมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

พัชรี หอวิจิตร (2529,หน้า/13) ได้จำแนกระบบการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับชุมชน ทั่วไป ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1. การทิ้งขยะมูลฝอย เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ทิ้งเห็นว่า วัสดุชิ้นนั้น ไม่สามารถ นำมาใช้ประโยชน์ได้อีกแล้วจึงทิ้งหรือรวบรวมไว้เพื่อกำจัดต่อไป การทิ้ง ขยะเป็นกิจกรรมที่จะเกิดขึ้น หรือไม่ ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ใช้วัสดุชิ้นนั้นว่าจะยังใช้ประโยชน์จากวัสดุ นั้นหรือไม่ ซึ่งกิจกรรมนี้นับว่าเป็น ส่วนสำคัญยิ่งของระบบการจัดการขยะมูลฝอย เพราะ ปริมาณของขยะมูลฝอยที่ต้องการกำจัดอันรวม หมายถึงค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดการขยะมูลฝอย นั้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความสามารถในการ ควบคุมกิจกรรมนั้น 2. การจัดการขยะมูล ฝอย ณ แหล่งกำเนิด ในส่วนนี้มุ่งสนใจขยะมูลฝอยที่มาจาก ชุมชนมากกว่าแหล่งอื่น เพราะขยะ ชุมชนมีส่วนประกอบหลากหลาย และเกิดขึ้นในแหล่งที่อยู่อาศัย ของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน เขตที่ผู้คนอยู่กันอย่างแออัด ไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะเก็บขยะที่เกิดขึ้นได้ และถึงจะมีพื้นที่เพียงพอ จะเก็บ ก็ต้องมีการเก็บขนย้าย หรือกำจัดไปในเวลาอันควรมิฉะนั้นจะเกิด การเน่าเหม็นที่ไม่ น่าดู และอาจมีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ ดังนั้นต้องการมีออกแบบถัง ขยะให้มี

ขนาดและรูปที่เหมาะสมในการดำเนินงานจะเชื่อมโยงต่อส่วนอื่น ของการจัดการขยะมูลฝอย 3. การรวบรวม หมายถึง กิจกรรมตั้งแต่การขนถ่ายขยะมูลฝอยจากถังขยะไปจนถึง การขนขยะไปถ่ายไว้ที่จุดหมายปลายทาง การจัดระบบการรวบรวมขนส่งที่เหมาะสมสำหรับเมือง ใหญ่จะมีความยุ่งยาก เช่น การเลือกชนิดของรถขยะ การจัดเส้นทางเดินรถ การพิจารณาความเหมาะสมในการจัดตั้งสถานีขนถ่ายมูลฝอย ฯลฯ 4. การกำจัดขั้นสุดท้าย ที่นิยมมากที่สุดเพราะมีราคาต้นทุนในการดำเนินการน้อยที่สุด ได้แก่ วิธีฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ วิธีนี้สามารถกำจัดขยะมูลฝอยได้ 100% และสามารถรองรับ ของเหลือจากการกำจัดด้วยวิธีอื่นได้ แต่วิธีนี้มีข้อเสียคือ ใช้เนื้อที่ในการดำเนินการมาก อาจถูกต่อต้านจากประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกับบริเวณหลุมฝังกลบ และถ้าดำเนินการไม่ดีอาจส่งผลกระทบต่อมลพิษทางดิน ทางน้ำ จากการรั่วซึมของน้ำขยะ และถ้ากลบทับด้วยดินไม่ดีอาจก่อให้เกิดปัญหากลิ่นเหม็นและเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์นำโรคได้

ธเรศ ศรีสถิตย์ (2553) และอาณัติ ติะปินตา (2553) ได้เสนอแนวคิดทางการจัดการขยะมูลฝอยประกอบด้วยกิจกรรมต่างที่สำคัญหลายขั้นตอน ดังนี้

1. การลดและการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด เป็นการดำเนินการกับขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดต่าง อันได้แก่ บ้านเรือน อาคารสำนักงาน สถานศึกษา ตลอดจนสถานที่สาธารณะทั่วไปเพื่อรอการเก็บขน การรวบรวมและนำไปกำจัดทำลายซึ่งการดำเนินการกับขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดนี้เป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของบุคคลหรือเจ้าของบ้านเรือนอาคารสถานที่ต่าง ที่จะต้องดำเนินการแก้ไขใน 2 ลักษณะ คือการลดขยะ ณ แหล่งกำเนิดและการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด

1.1 การลดขยะ ณ แหล่งกำเนิด ซึ่งดำเนินการได้หลายลักษณะ เช่น

1.1.1 การปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ที่จะสร้างปัญหาขยะ (refuse) แนวทางนี้สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบได้แก่

1) หลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บรรจุภัณฑ์ห่อหลายชั้น
2) หลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าชนิดใช้ครั้งเดียวหรือผลิตภัณฑ์ที่มีอายุใช้งานต่ำ
3) ในการเลือกสินค้าต่างที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก ฯลฯ ให้เลือกซื้อเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดบรรจุใหญ่กว่า เนื่องจากบรรจุภัณฑ์น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยน้ำหนักของ ผลิตภัณฑ์

4) หลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ซึ่งมีส่วนประกอบของขยะที่เป็น มลพิษ ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กล่องโฟม ถุงพลาสติก เป็นต้น

1.1.2 การเลือกใช้สินค้าที่สามารถส่งบรรจุภัณฑ์คืนแก่ผู้ผลิตได้ (return) แนวทางนี้

สามารถดำเนินการได้ดังนี้

- 1) เลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ผู้ผลิตมีการเรียกคืน ชากบรรจุภัณฑ์หลังการบริโภคของประชาชน
- 2) เลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีระบบมัดจำและคืนเงิน (deposit refund system) เช่น สินค้าประเภทขวดน้ำอัดลมหรือน้ำดื่มบรรจุขวด เป็นต้น
- 3) เลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือรีไซเคิลได้ หรือมีส่วนประกอบวัสดุรีไซเคิลต่าง

1.1.3 การใช้ซ้ำ (reuse) หมายถึง การนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้งานแล้ว กลับมาใช้งานอีก โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงหรือรูปแบบใด

- 1) เลือกซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบมาให้ใช้ได้มากกว่าหนึ่งครั้ง เช่น แบตเตอรี่ชนิดเติมประจุไฟฟูลใหม่ได้ (rechargeable battery) เป็นต้น
- 2) เลือกสินค้าชนิดเติม (refill) เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาทำความสะอาด
- 3) ซ่อมแซมเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง (repair) ให้สามารถใช้งานได้ต่อไปอีก หรือบำรุงรักษาให้มีอายุการใช้งานนานขึ้น
- 4) นำบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้อื่น กลับมาใช้ประโยชน์อีก เช่น การใช้ซ้ำถุง ผ้า ถุงกระดาษ ถุงพลาสติก กล่องกระดาษ และขวดแก้วต่าง ฯลฯ
- 5) ยืมหรือเช่าหรือใช้สิ่งของหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้บ่อยครั้งร่วมกัน เช่น เครื่องดูดฝุ่น อุปกรณ์ทำความสะอาดบ้านต่าง เป็นต้น

1.2 การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิด เป็นขั้นตอนการดำเนินงานภายหลังจากที่มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้นแล้วซึ่งถือได้ว่าเป็น กิจกรรมเริ่มต้นที่ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำขยะกลับมาใช้ที่มีศักยภาพในการนำมาใช้ใหม่ไม่ถูก ปนเปื้อนด้วยขยะอื่นที่มีความสกปรกหรือขยะเปียกต่างๆจนทำให้คุณภาพต่างจนทำให้คุณภาพของ ขยะที่จะนำกลับมาใช้ประโยชน์ด้อยลงไปหรืออาจทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการล้างทำความสะอาดหรือทำการคัดแยกเพิ่มเติมก่อนที่จะส่งเข้าสู่โรงงานแปรรูปต่อไป ข้อดีอีกประการหนึ่งของการคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดก็คือ เป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดขั้นสุดท้ายยังสถานที่ฝังกลบ ขยะให้เหลือน้อยลง อันเป็นการส่งผลทางอ้อมต่ออายุการใช้งานของสถานที่ฝังกลบให้สามารถใช้งานได้ นานมากกว่าเดิมและยังเป็นการประหยัดงบประมาณจำนวนมหาศาลของรัฐที่จะต้องลงทุนเพื่อ กำจัดขยะอีกด้วย

2. การเก็บรวบรวมและเก็บกัก เป็นการเก็บขนขยะมูลฝอยที่ถูกทิ้งไว้ในภาชนะรองรับขยะ ซึ่งวางไว้ตามสถานที่ต่าง อันได้แก่ บริเวณที่พักอาศัย สถาบันการศึกษา ตลาดสด บ้ายรถโดยสาร ประจำทาง และสวนสาธารณะ ฯลฯ เพื่อนำมารวบรวมไว้ยังจุดพักขยะก่อน แล้วจึงทำการขนถ่ายใส่รถ เก็บขยะ เพื่อที่จะได้ขนส่งต่อไปยังสถานที่ฝังกลบสำหรับขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก แต่ หากเป็นขยะรีไซเคิลที่ได้มีการคัดแยกไว้ในภาชนะรองรับขยะตามที่กล่าวมาแล้ว ขยะเหล่านี้ก็จะถูก รวบรวมและส่งไปแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ต่อไป อื่นๆ ขยะมูลฝอยเมื่อถูกเก็บรวบรวมจากภาชนะรองรับขยะที่อยู่ตามแหล่งกำเนิดต่าง แล้วจะถูกขนถ่ายโดยรถเก็บขนขยะเพื่อนำไปกำจัดทำลายยังสถานที่ฝังกลบให้เร็วที่สุด ทั้งนี้ เพื่อ ป้องกัน การเน่าเหม็นของขยะรวมทั้งเพื่อให้มีขยะตกค้างยังสถานที่ต่าง ให้น้อยที่สุดด้วย ดังนั้นขยะ มูล ฝอยเหล่านี้จึงไม่จำเป็นต้องมีการเก็บกัก (storage) ณ จุดใดจุดหนึ่งก่อนนำไปกำจัดหรือทำลาย ยกเว้นในส่วนของขยะอันตรายหรือของเสียอันตรายต่าง เท่านั้นที่จะต้องทำการเก็บกักให้มี จำนวนมากพอก่อนที่จะส่งไปกำจัดอย่างถูกวิธีและปลอดภัย สำหรับการเก็บรวบรวมขยะเป็น หน้าที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ ดังนั้นหน่วยงานดังกล่าวจะต้องมีการวางระบบและแบบแผนในการเก็บรวบรวมขยะที่เกิดขึ้นใน แต่ละวันอย่างเหมาะสมทั้งนี้เพื่อมิให้มีขยะตกค้างอยู่ตามสถานที่ต่างในปริมาณมากและนาน เกินไป

3. การขนส่ง เป็นการนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากแหล่งกำเนิดต่างๆภายใน ชุมชนขนถ่ายไปยังสถานที่ฝังกลบซึ่งตั้งห่างออกไปไกลจากชุมชนหรืออาจเป็นการขนถ่ายขยะ ไปสู่กระบวนการแปรสภาพเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่อีก ในการขนส่งขยะมูลฝอยไปยัง สถานที่ฝังกลบนั้นจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมขยะภายในชุมชนเสร็จสิ้นแล้ว

4. การแปรสภาพ เป็นวิธีการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากชุมชนอยู่ใน สภาพที่เกิดความสะดวกรต่อการเก็บขนไปกำจัดหรือทำลายหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการแปรสภาพขยะจะมีอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ดังนี้คือ

1) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบจัดการขยะโดยการอัดขยะให้เป็นก้อน ซึ่งจะช่วยลด พื้นที่การเก็บขนขยะและลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งไปยังสถานที่ฝังกลบให้น้อยลงนอกจากนี้การ อัดขยะก่อนทำการฝังกลบจะช่วยทำให้สถานที่ฝังกลบมีอายุการใช้งานได้นานขึ้นนั่นก็คือ ขยะ ที่อัดแน่นโดยการมัดเป็นก้อนจะมีปริมาตรลดลงเมื่อเทียบกับขยะที่เป็นขยะธรรมดา ด้วยเหตุนี้ เมื่อนำไปฝังกลบสามารถรองรับปริมาณขยะได้มากขึ้นและนานขึ้นนั่นเอง

2) เพื่อนำวัสดุที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ กล่าวคือ ในกระบวนการแปรสภาพ จะมีการแยกส่วนประกอบหรือคัดแยกขยะออกเป็นประเภทต่าง ได้แก่ แก้ว กระดาษพลาสติก

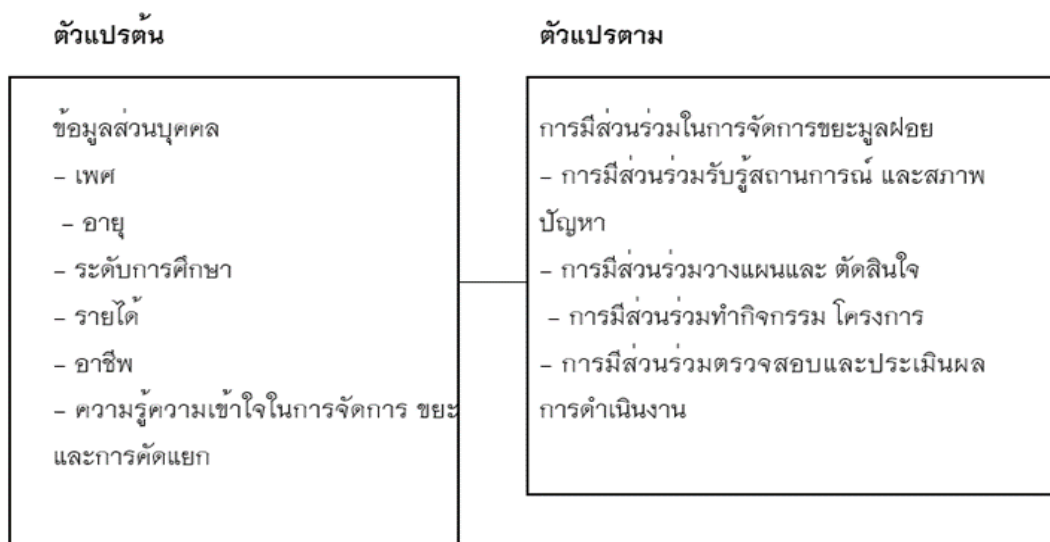
โลหะ เหล็ก ฯลฯ ซึ่งขยะเหล่านี้สามารถนำไปยังโรงงานแปรรูปเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตสินค้าใหม่ได้ ส่วนขยะที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้เมื่อถูกคัดแยกออกมาแล้วก็จะทำการขนส่งไปกำจัดหรือทำลายยังสถานที่ฝังกลบต่อไป

3) เพื่อนำผลผลิตที่เกิดจากขบวนการแปรสภาพมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ตัวอย่างเช่น เมื่อทำการแปรสภาพขยะด้วยการย่อยสลายทางชีวภาพแล้วก็ได้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยอินทรีย์มาใช้ในการเพาะปลูก หรือทำการย่อยสลายขยะทางชีวภาพ เพื่อให้ได้ก๊าซมีเทนมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในด้านต่าง เช่น การหุงต้ม การปั่นกระแสไฟฟ้า การแปรสภาพขยะมูลฝอยสามารถกระทำได้หลายวิธีด้วยกัน คือ การแปรสภาพด้วยการบด (grinding) การอัดให้แน่น (compaction) การแยกส่วนประกอบ (separation) และการย่อยสลายทางชีวภาพ (biodegradation)

5. การกำจัดหรือทำลาย ถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเกี่ยวกับขยะมูลฝอย ซึ่งเมื่อมีการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ตามที่ได้กล่าวมาเป็นลำดับแล้ว ในที่สุดขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกก็จะถูกขนส่งไปยังสถานที่ฝังกลบเพื่อนำไปกำจัดต่อไป อย่างไรก็ตาม การกำจัดขยะมูลฝอยที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ได้มีการฝังกลบเพียงวิธีเดียวแต่ยังมีวิธีการอื่นๆที่สามารถกระทำได้โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการทั้งในเรื่องคุณสมบัติของตัวขยะเองว่าเป็นขยะอันตรายหรือไม่ รวมไปถึงข้อกำหนดในเรื่องของการจัดหาพื้นที่ก่อสร้างสถานที่ฝังกลบและงบประมาณที่จะใช้ในการบริหารจัดการด้วย ในปัจจุบันวิธีกำจัดหรือทำลายขยะมีหลายวิธีทั้งเป็นวิธีที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลหรือไม่ก็ตาม วิธีการเหล่านี้ประกอบไปด้วย การเทกองบนพื้น (open dumping) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (sanitary landfill) การฝังกลบโดยวิธีพิเศษ (secure landfill) และการเผาในเตาเผา (incineration) เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการศึกษา

กรอบแนวคิดในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยพะเยา ดังภาพต่อไปนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะมูลฝอย และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะในสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา

แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา ประกอบไปด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะ ของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน

ตอนที่ 2.1 ความคิดเห็นของการคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงานปลายเปิด(Open Ended)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงาน

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 1,827 คน โดยแบ่งเป็นพนักงานสายวิชาการ จำนวน 942 คน และพนักงานสายสนับสนุน จำนวน 885 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจัดสรรโควตา (Quota Sampling) จากจำนวนพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน รวมทั้งสิ้น 1,394 คน โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน ชีรุฒติ เอกะกุล, 2543) โดย

กำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{X^2 N p (1 - p)}{e^2 (N - 1) + X^2 p (1 - p)}$$

- n ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N ขนาดของประชากร
 e ระดับความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้
 X² ค่าไคสแควที่ df เท่ากับ 1 และระดับความเชื่อมั่น 95% (X² = 3.841)
 p สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (ถ้าไม่ทราบให้กำหนด p = 0.5)
 การศึกษาครั้งนี้ สามารถคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร } n &= \frac{3.841 \times 1.827 \times 0.5 \times 0.5}{(.05)^2 \times (1,394-1) + 3.841 \times 0.5 \times 0.5} \\ &= \frac{1,338.5885}{4.44275} \\ &= 301.297 \approx 301 \text{ คน} \end{aligned}$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 301 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสนับสนุนสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา ประกอบไปด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะ ของพนักงานสายวิชาการและสนับสนุน

ตอนที่ 2.1 ความคิดเห็นของการตัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงานปลายเปิด

(Open Ended) การจัดลำดับของแบบสอบถามได้กำหนดระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ

มากที่สุด	4.24 – 5.04
มาก	3.43 – 4.23
ปานกลาง	2.62 – 3.42
น้อย	1.81 – 2.61
น้อยที่สุด	1.00 – 1.80

ตอนที่ 4 มาตรการเพื่อดำเนินการตัดแยกขยะ คือ การแปลความของระดับคะแนน มาตรการเป็น 5 ระดับคือ

มากที่สุด	4.24 – 5.04
มาก	3.43 – 4.23
ปานกลาง	2.62 – 3.42
น้อย	1.81 – 2.61
น้อยที่สุด	1.00 – 1.80

ตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในการตัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงาน การแปลความหมายของระดับความคิดเห็นเป็น 3 ระดับ คือ ทำทุกครั้ง ทำบางครั้ง ไม่เคยทำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ติดต่อประสานงานขอหนังสือขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจากคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ให้หน่วยงานต่าง ในมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล
3. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองและติดตามเก็บข้อมูลจนได้ครบตามจำนวน กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 3 เดือน
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจคะแนนและนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะมูลฝอย และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะในสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจัดสรรโควตา (Quota Sampling) จากจำนวนพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน รวมทั้งสิ้น 1,394 คน โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน ชีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) โดยกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 301 คน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัย และแปลความหมาย ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา ประกอบไปด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะ ของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน

ตอนที่ 2.1 ความคิดเห็นของการคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงาน
ปลายเปิด(Open Ended)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงาน

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปร เพศ (N=301)

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ชาย	143	47.5
หญิง	158	52.5
รวม	301	100.0

จากตาราง 1 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.5 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 47.5 ตามลำดับ

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปร อายุ (N=301)

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
25-34 ปี	49	16.3
35-44 ปี	160	53.2
45-54 ปี	48	15.9
55-64 ปี	40	13.3
65 ปีขึ้นไป	4	1.3
รวม	301	100.0

จากตาราง2 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา ส่วนใหญ่มีอายุ 35 – 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาคือ อายุในช่วง 25 – 34 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.3 อายุในช่วง 45 – 54 คิดเป็นร้อยละ 15.9 อายุในช่วง 55 – 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.3 อายุในช่วง 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา (N=301)

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	8	2.7
ปริญญาตรี	238	79.1
ปริญญาโท	35	11.6

ตาราง 3 (ต่อ)

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ปริญญาเอก	20	6.6
รวม	301	100.0

จากตาราง 3 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 79.1 รองลงมา ระดับการศึกษาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 11.6 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดร้อยละ 2.7 และการศึกษาในระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 6.6 ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง (N=301)

พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สายวิชาการ	155	51.5
สายสนับสนุน	146	48.5
รวม	301	100.0

จากตาราง4 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา ส่วนใหญ่เป็นพนักงานสายสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 84.4รองลงมาคือ พนักงานสายวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 15.6 ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะ (N=301)

ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า “คัดแยกขยะ”อย่างไร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เป็นการจัดการขยะที่ต้นทาง ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยได้	219	72.8
เป็นการนำขยะมากองรวมกันไว้เพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่า	19	6.3
เป็นการทิ้งขยะโดยใส่ถุงรวมกับประเภทอื่นๆ ก่อนนำไปใส่ถังขยะ หรือนำไปทิ้ง	19	6.3
เป็นการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ (Reuse และ Recycle)	44	14.6
รวม	301	100.0

จากตาราง 5 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาที่ให้ข้อมูลในแบบสอบถามด้านความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยพบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจการคัดแยกขยะมูลฝอย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าเป็นการจัดการขยะที่ต้นทาง ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยได้ ร้อยละ 72.8 รองลงมา เป็นการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ (Reuse และ Recycle) คิดเป็นร้อยละ 14.6 การทิ้งขยะโดยใส่ถุงรวมกับประเภทอื่นๆ ก่อนนำไปใส่ถังขยะหรือนำไปทิ้งคิดเป็นร้อยละ 6.3 และ เป็นการนำขยะมากองรวมกันไว้เพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่า คิดเป็นร้อยละ 6.3 ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะแห้งอย่างไร (N=301)

ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า “ขยะแห้ง” อย่างไร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เป็นขยะที่เกิดจากเศษอาหารผักผลไม้เกิดการเน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนได้ง่าย	4	1.3
เป็นขยะที่เกิดจากกระดาษ แก้ว พลาสติกไม่เกิดการบูดเน่าได้ง่าย	261	86.7
เป็นขยะที่มีส่วนประกอบของสารอันตรายเช่น ซากถ่านไฟฉาย หลอดไฟ	12	4
เป็นขยะที่ไม่มีความเป็นอันตราย	24	8
รวม	301	100.0

จากตาราง 6 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาที่ให้ข้อมูลในแบบสอบถามด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะแห้ง พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะแห้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วผลการวิเคราะห์พบว่า ขยะที่เกิดจากกระดาษ แก้ว พลาสติกไม่เกิดการบูดเน่าได้ง่าย ร้อยละ 86.7 รองลงมาคือขยะที่ไม่มีความเป็นอันตราย ร้อยละ 8 ขยะที่มีส่วนประกอบของสารอันตรายเช่น ซากถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ร้อยละ 4 และขยะที่เกิดจากเศษอาหารผักผลไม้เกิดการเน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนได้ง่าย ร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

ตาราง 7 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะเปียกอย่างไร (N=301)

ท่านเข้าใจความหมายของคำว่า “ขยะเปียก” อย่างไร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เป็นขยะที่เกิดจากเศษอาหารผักผลไม้เกิดการเน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนได้ง่าย	296	98.3
เป็นขยะที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้	5	1.7
รวม	301	100.0

จากตาราง 7 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาที่ให้ข้อมูลในแบบสอบถามด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะเปียก พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะเปียก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ขยะที่เกิดจากเศษอาหารผักผลไม้เกิดการเน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็นรบกวน จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 98.3 รองลงมาคือขยะที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 1.7 ตามลำดับ

ตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ท่านคิดว่าการแยกขยะก่อนนำไปทิ้งจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดลงได้ (N=301)

ท่านคิดว่าการแยกขยะก่อนนำไปทิ้งจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดลงได้	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ใช่	247	82.1
ไม่ใช่	54	17.9
รวม	301	100.0

จากตาราง 8 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาส่งส่วนใหญ่ การแยกขยะก่อนนำไปทิ้งจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดลงได้ พบว่าตอบใช่ คิดเป็นร้อยละ 82.1 และไม่ใช่ คิดเป็นร้อยละ 17.9 ตามลำดับ

**ตาราง 9 แสดงจำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของการตัดแยกขยะมูลฝอยใน
หน่วยงาน (N=301)**

ความคิดเห็นของการตัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ท่านมีการตัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานของท่านอย่างไรบ้าง และท่านคิดว่าจะทำหรือไม่ทำ		
ไม่ทำ	105	34.88
ทำ	196	34.88
การตัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานช่วยอะไรได้บ้าง		
ลดปริมาณขยะมูลฝอยลง	248	82.39
ง่ายต่อการจัดขยะมูลฝอย	301	100
ลดภาวะโลกร้อน	164	54.49
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน		
มีภาชนะรองรับไม่เพียงพอ	301	100
มีความรู้ความเข้าใจในการตัดแยกขยะน้อย	98	32.56
สิ่งขยะมีข้อความติดไว้ไม่ชัดเจน เข้าใจยาก	126	41.86
มีการแยกสิ่งขยะตามประเภทไม่เด่นชัด	168	55.81

หมายเหตุ: * สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ตาราง 9 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยามีการตัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานส่วนใหญ่พบว่า ทำ คิดเป็นร้อยละ 65.17 และไม่ทำ คิดเป็นร้อยละ 34.88 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาประเด็นการตัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน ส่วนใหญ่พบว่า ง่ายต่อการจัดขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา ลดปริมาณขยะมูลฝอยลง คิดเป็นร้อยละ 82.39 และ ลดภาวะโลกร้อน คิดเป็นร้อยละ 54.49 ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน พนักงานมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ พบว่า ภาชนะรองรับไม่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา มีการแยกสิ่งขยะตามประเภทไม่เด่นชัด คิดเป็นร้อยละ 55.81 สิ่งขยะมีข้อความติดไว้ไม่ชัดเจน เข้าใจยาก พบว่าคิดเป็นร้อยละ 41.86 และมีความรู้ความเข้าใจในการตัดแยกขยะน้อย พบว่าคิดเป็นร้อยละ 32.56 ตามลำดับ

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงาน (N=301)

การตัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงาน	\bar{x}	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ท่านทราบหรือไม่ว่าอาคารสำนักงาน มีการจัดทำแนวทางการตัดแยกขยะ/ขยะอันตราย	2.79	0.72	ปานกลาง
2. ท่านได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการตัดแยกขยะ/ขยะอันตรายในอาคารสำนักงาน จากโปสเตอร์และถังขยะแยกประเภทในอาคารสำนักงาน	3.30	0.64	ปานกลาง
3. ในแต่ละวันท่านคิดว่าตัวท่านเองผลิตขยะมูลฝอยปริมาณเท่าไร	2.58	0.63	น้อย
4. หากมีการตัดแยกขยะก่อนทิ้ง หรือทิ้งขยะตามชนิดของถังแยกประเภท ถือว่าเป็นภาระเพิ่มขึ้นกับท่านหรือไม่	3.10	0.70	ปานกลาง
รวม	2.93	0.67	ปานกลาง

จากตาราง 10 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}= 2.93$) เมื่อพิจารณารายด้านส่วนใหญ่พบว่าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการตัดแยกขยะ/ขยะอันตรายในอาคารสำนักงาน จากโปสเตอร์และถังขยะแยกประเภทในอาคารสำนักงาน ($\bar{x}= 3.30$) รองลงมาคือ การตัดแยกขยะก่อนทิ้ง หรือทิ้งขยะตามชนิดของถังแยกประเภท ถือว่าเป็นภาระเพิ่มขึ้นกับท่านหรือไม่ ($\bar{x}= 3.10$) ท่านคิดว่าตัวท่านเองผลิตขยะมูลฝอยปริมาณเท่าไร ($\bar{x}= 2.58$) และท่านทราบหรือไม่ว่าอาคารสำนักงาน มีการจัดทำแนวทางการตัดแยกขยะ/ขยะอันตราย ($\bar{x}= 2.79$) ตามลำดับ

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการ
มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ(N=301)

มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ	\bar{x}	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความร่วมมือแก้ไขปัญหา			
1. หน่วยงานควรประชาสัมพันธ์ให้ทราบและเข้าใจ เรื่องการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยและระเบียบที่พนักงานมหาวิทยาลัยต้องถือปฏิบัติ	3.90	0.74	มาก
2. หน่วยงานควรกำหนดแผนพัฒนาสามปีเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมและให้ความรู้แก่พนักงานมหาวิทยาลัยเรื่องการค้าแยกขยะ	4.47	0.53	มากที่สุด
3. หน่วยงานควรจัดเวทีรวมกลุ่มสนทนาและรับฟังความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับขยะมูลฝอยในหน่วยงาน เกิดความรู้สึกร่วมกันที่ต้องการแก้ไขปัญหา	4.50	0.50	มากที่สุด
2. ด้านการร่วมปฏิบัติ			
1. มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมความรู้ให้ความรู้กับพนักงานเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย	4.34	0.73	มากที่สุด
2. มหาวิทยาลัยจัดหาถังขยะมาให้บริการให้เพียงพอ	3.85	1.79	มาก
3. มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้กับพนักงานมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและการจัดการขยะมูลฝอย	3.68	0.67	มาก
3. ด้านการร่วมลดปริมาณขยะ			
1. มหาวิทยาลัยควรจัดทำโครงการธนาคารขยะและโครงการกองทุนรับซื้อขยะแต่ละหน่วยงาน เพื่อจูงใจลดปริมาณขยะ	3.39	0.50	ปานกลาง
2. มหาวิทยาลัยควรจัดโครงการอบรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะเพื่อหาแนวทางที่ถูกต้องในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในหน่วยงาน	3.50	0.50	มาก

ตาราง 11 (ต่อ)

มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ	\bar{x}	SD	ระดับความคิดเห็น
3. มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้พนักงานนำขยะที่คัดแยกมาใช้ ประโยชน์ภายในหน่วยงาน	3.24	0.74	ปานกลาง
รวม	3.87	0.72	มาก

จากตาราง 11 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านความร่วมมือแก้ไขปัญหา ส่วนใหญ่พบว่าหน่วยงานควรจัดเวทียรวมกลุ่มสนทนาและรับฟังความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับขยะมูลฝอยในหน่วยงานระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$) รองลงมาเป็น หน่วยงานควรกำหนดแผนพัฒนา ($\bar{x} = 4.47$) และหน่วยงานควรประชาสัมพันธ์ให้ทราบและเข้าใจ ($\bar{x} = 3.90$) ด้านการร่วมปฏิบัติ ส่วนใหญ่พบว่า มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมความรู้ให้กับพนักงาน ($\bar{x} = 4.34$) รองลงมาเป็น มหาวิทยาลัยควรจัดหางถังขยะให้เพียงพอ ($\bar{x} = 3.85$) และมหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้กับพนักงานเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและการจัดการขยะ ($\bar{x} = 3.68$) ด้านการร่วมลดปริมาณขยะ ส่วนใหญ่พบว่า มหาวิทยาลัยพะเยาควรจัดโครงการอบรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะ ($\bar{x} = 3.50$) มหาวิทยาลัยควรจัดทำโครงการธนาคารขยะเพื่อจูงใจลดปริมาณขยะ ($\bar{x} = 3.39$) มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้พนักงานนำขยะที่คัดแยกมาใช้ประโยชน์ ($\bar{x} = 3.24$) ตามลำดับ

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา (N=301)

การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงาน	\bar{x}	SD	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความร่วมมือแก้ไขปัญหา			
1. ท่านไปร่วมให้ข้อมูลเรื่องปัญหาขยะเมื่อมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานมีการนัดประชุม	2.47	0.53	ทำบางครั้ง
2. ท่านแจ้งมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทันทีที่รถขยะไม่มาเก็บตามเวลา	2.51	0.50	ทำบางครั้ง
3. ท่านบอกหรือตักเตือนเจ้าหน้าที่จัดเก็บขยะหกเลอะเทอะ	2.66	0.49	ทำบางครั้ง

ตาราง 12 (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงาน	\bar{x}	SD	ระดับความคิดเห็น
4. ท่านเคยเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาขยะให้แก่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงาน	2.63	0.49	ทำบางครั้ง
5. ท่านชักชวนเพื่อนร่วมงานให้ช่วยกันดูแลเรื่องปัญหาขยะมูลฝอยในหน่วยงาน	2.56	0.52	ทำบางครั้ง
2. ด้านการร่วมปฏิบัติ			
1. ท่านแยกขยะก่อนทิ้ง	2.56	0.52	ทำบางครั้ง
2. ท่านทิ้งขยะลงในถังที่หน่วยงานจัดทำให้	2.45	0.50	ทำบางครั้ง
3. ท่านแยกขยะเปียกใส่ถุงปิดเรียบร้อย	2.35	0.48	ทำบางครั้ง
4. ท่านทิ้งขยะในที่ว่างหรือข้างทาง	2.19	0.39	ทำบางครั้ง
5. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมรักษาความสะอาดที่มหาวิทยาลัยและหน่วยงานจัดให้	2.66	0.49	ทำบางครั้ง
3. ด้านการร่วมลดปริมาณขยะมูลฝอย			
1. ท่านนำถุงพลาสติกหิ้วที่ยังมีสภาพดีกลับมาใช้ใหม่	2.56	0.52	ทำบางครั้ง
2. ท่านนำขวดน้ำเปล่าที่ใช้หมดแล้วมาล้างทำความสะอาดแล้วนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น	2.55	0.56	ทำบางครั้ง
3. ท่านพกขวดน้ำเปล่าหรือแก้วน้ำส่วนตัวมาใช้ในการทำงาน	2.50	0.64	ทำบางครั้ง
4. ท่านแยกเศษกระดาษและเศษโลหะขวดแก้ว ขวดพลาสติก เก็บไว้ขาย	2.56	0.52	ทำบางครั้ง
รวม	2.50	0.49	ทำบางครั้ง

จากตาราง 12 พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงานในภาพรวมระดับความคิดเห็นการแปลความของประเด็นการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงานอยู่ในระดับทำบางครั้ง ($\bar{x} = 2.50$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านความร่วมมือแก้ไข้ปัญหา ส่วนใหญ่พบว่า บอกหรือตักเตือนเจ้าหน้าที่ ที่จัดเก็บขยะหกเลอะเทอะ ($\bar{x} = 2.66$) รองลงมาเสนอแนะแนวทางแก้ไข้ปัญหาขยะให้แก่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงาน ($\bar{x} = 2.63$) ชักชวนเพื่อนร่วมงานให้ช่วยกันดูแลเรื่องปัญหาขยะมูลฝอยในหน่วยงาน ($\bar{x} = 2.56$) แจ้งมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทันทีที่รถขยะไม่มาเก็บตามเวลา ($\bar{x} = 2.51$) และร่วมให้ข้อมูลเรื่องปัญหาขยะเมื่อมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานมีการนัดประชุม ($\bar{x} = 2.47$) ตามลำดับ ด้านการ

ร่วมปฏิบัติ ส่วนใหญ่พบว่า เข้าร่วมกิจกรรมรักษาความสะอาดที่มหาวิทยาลัยและหน่วยงานจัดให้ ($\bar{x}= 2.66$) รองลงมาแยกขยะก่อนทิ้ง ($\bar{x}= 2.56$) ทิ้งขยะลงในถังที่หน่วยงานจัดหาให้ ($\bar{x}= 2.45$) แยกขยะเปียกใส่ถุงปิดเรียบร้อย ($\bar{x}= 2.35$) และทิ้งขยะในที่ว่างหรือข้างทาง ($\bar{x}= 2.19$) ตามลำดับ และด้านการร่วมลดปริมาณขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่พบว่า นำถุงพลาสติกหิ้วที่ยังมีสภาพดีกลับมาใช้ใหม่ ($\bar{x}= 2.56$) รองลงมาแยกเศษกระดาษและเศษโลหะขวดแก้ว ขวดพลาสติกเก็บไว้ขาย($\bar{x}= 2.56$) นำขวดน้ำเปล่าที่ใช้หมดแล้วมาล้างทำความสะอาดแล้วนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น($\bar{x}= 2.55$) และพกขวดน้ำเปล่าหรือแก้วน้ำส่วนตัวมาใช้ที่ทำงาน($\bar{x}= 2.50$) ตามลำดับ

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะมูลฝอย และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุนในการจัดการขยะในสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้ศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจัดสรรโควตา (Quota Sampling) จากจำนวนพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน รวมทั้งสิ้น 1,394 คน โดยใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างใน ชีรวิทย์ เอกะกุล, 2543) โดยกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 301 คน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัย และแปลความหมาย ดังนี้

แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา ประกอบไปด้วย 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมและการจัดการขยะ ของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน

ตอนที่ 2.1 ความคิดเห็นของการคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงาน ปลายเปิด(Open Ended)

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงาน

ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามหัวข้อดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคล

พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52.5 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 47.5 ส่วนใหญ่มีอายุ 35 – 44 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.2 รองลงมาคือ อายุในช่วง 25 – 34 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 16.3 อายุในช่วง 45 – 54 คิดเป็นร้อยละ 15.9 อายุในช่วง 55 – 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.3 อายุในช่วง 65 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 79.1 รองลงมา ระดับการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 11.6 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดร้อยละ 2.7 และการศึกษาระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 6.6 พนักงานสายสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 84.4รองลงมาคือ พนักงานสายวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 15.6 ตามลำดับ

ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะ

พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาที่ให้ข้อมูลในแบบสอบถามด้านความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะมูลฝอยพบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจการคัดแยกขยะมูลฝอย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่าเป็นการจัดการขยะที่ต้นทาง ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยได้ ร้อยละ 72.8 รองลงมา เป็นการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ (Reuse และ Recycle) คิดเป็นร้อยละ 14.6 การทิ้งขยะโดยใส่ถุงรวมกับประเภทอื่นๆ ก่อนนำไปใส่ถังขยะหรือนำไปทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 6.3 และ เป็นการนำขยะมากองรวมกันไว้เพื่อขายให้ผู้รับซื้อของเก่า คิดเป็นร้อยละ 6.3

ด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะแห้ง พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะแห้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วผลการวิเคราะห์พบว่า ขยะที่เกิดจากกระดาษ แก้ว พลาสติกไม่เกิดการบูดเน่าได้ง่าย ร้อยละ 86.7 รองลงมาคือขยะที่ไม่มีความเป็นอันตราย ร้อยละ 8 ขยะที่มีส่วนประกอบของสารอันตรายเช่น ซากถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ร้อยละ 4 และขยะที่เกิดจากเศษอาหารผักผลไม้เกิดการเน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็นรบกวนได้ง่าย ร้อยละ 1.3

ด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะเปียก พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องขยะเปียก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ขยะที่เกิดจากเศษอาหารผักผลไม้เกิดการเน่าเสียและเกิดกลิ่นเหม็นรบกวน จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 98.3 รองลงมาคือขยะที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 1.7

การแยกขยะก่อนนำไปทิ้งจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ต้องนำไปกำจัดลงได้ พบว่าตอบใช่ คิดเป็นร้อยละ 82.1 และไม่ใช่ คิดเป็นร้อยละ 17.9 การคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงานส่วนใหญ่ พบว่า ทำ คิดเป็นร้อยละ 65.17 และไม่ทำ คิดเป็นร้อยละ 34.88 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาประเด็นการคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน ส่วนใหญ่พบว่า ง่ายต่อการจัดขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา ลดปริมาณขยะมูลฝอยลง คิดเป็นร้อยละ 82.39 และ ลดภาวะโลกร้อน คิดเป็นร้อยละ 54.49 ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อการคัดแยกขยะมูลฝอยในหน่วยงาน พนักงานมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ พบว่า ภาชนะรองรับไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา มีการแยกสีถังขยะตามประเภทไม่เด่นชัด คิดเป็นร้อยละ 55.81 สีถังขยะมีข้อความติดไว้ไม่ชัดเจน เข้าใจยาก พบว่าคิดเป็นร้อยละ 41.86 และมีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะน้อย พบว่าคิดเป็นร้อยละ 32.56

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะในอาคารสำนักงาน

พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะภายในอาคารสำนักงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.93$) เมื่อพิจารณารายด้านส่วนใหญ่พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับดังนี้ รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการคัดแยกขยะ/ขยะอันตรายในอาคารสำนักงาน จากโปสเตอร์และถังขยะแยกประเภทในอาคารสำนักงาน ($\bar{x} = 3.30$) รองลงมาคือ การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง หรือทิ้งขยะตามชนิดของถังแยกประเภท ถือว่าเป็นภาระเพิ่มขึ้นกับท่านหรือไม่ ($\bar{x} = 3.10$) ท่านคิดว่าตัวท่านเองผลิตขยะมูลฝอยปริมาณเท่าไร ($\bar{x} = 2.58$) และท่านทราบหรือไม่ว่าอาคารสำนักงาน มีการจัดทำแนวทางการคัดแยกขยะ/ขยะอันตราย ($\bar{x} = 2.79$)

ด้านมาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะ

พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา มาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกขยะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านความร่วมมือแก้ไขปัญหา ส่วนใหญ่พบว่า หน่วยงานควรจัดเวทีมกลุ่มสนทนาและรับฟังความคิดเห็นของพนักงานเกี่ยวกับขยะมูลฝอยในหน่วยงานระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$) รองลงมาเป็น หน่วยงานควรกำหนดแผนพัฒนา ($\bar{x} = 4.47$) และหน่วยงานควรประชาสัมพันธ์ให้ทราบและเข้าใจ ($\bar{x} = 3.90$) ด้านการร่วมปฏิบัติ ส่วนใหญ่พบว่า มหาวิทยาลัยควรจัดอบรมความรู้ให้กับพนักงาน ($\bar{x} = 4.34$)

รองลงมาเป็น มหาวิทยาลัยควรจัดหาถังขยะให้เพียงพอ ($\bar{x}= 3.85$) และมหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้กับพนักงานเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและการจัดการขยะ ($\bar{x}= 3.68$) ด้านการร่วมลดปริมาณขยะ ส่วนใหญ่พบว่า มหาวิทยาลัยพะเยาควรจัดโครงการอบรมให้ความรู้ในการคัดแยกขยะ ($\bar{x}= 3.50$) มหาวิทยาลัยควรจัดทำโครงการธนาคารขยะเพื่อจูงใจลดปริมาณขยะ ($\bar{x}= 3.39$) มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้พนักงานนำขยะที่คัดแยกมาใช้ประโยชน์ ($\bar{x}= 3.24$)

ด้านการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา

พนักงานมหาวิทยาลัยพะเยา การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงานในภาพรวมระดับความคิดเห็นการแปลความของประเด็นการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยของพนักงานอยู่ในระดับทำบางครั้ง ($\bar{x}= 2.50$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านความร่วมมือแก้ไขปัญห ส่วนใหญ่พบว่า บอกหรือตักเตือนเจ้าหน้าที่ ที่จัดเก็บขยะหกเลอะเทอะ ($\bar{x}= 2.66$) รองลงมาเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหaxyให้แก่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงาน ($\bar{x}= 2.63$) ชักชวนเพื่อนร่วมงานให้ช่วยกันดูแลเรื่องปัญหาขยะมูลฝอยในหน่วยงาน ($\bar{x}= 2.56$) แจ้งมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานทันทีที่รถขยะไม่มาเก็บตามเวลา ($\bar{x}= 2.51$) และร่วมให้ข้อมูลเรื่องปัญหาขยะเมื่อมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานมีการนัดประชุม ($\bar{x}= 2.47$) ตามลำดับ ด้านการร่วมปฏิบัติ ส่วนใหญ่พบว่า เข้าร่วมกิจกรรมรักษาความสะอาดที่มหาวิทยาลัยและหน่วยงานจัดให้ ($\bar{x}= 2.66$) รองลงมาแยกขยะก่อนทิ้ง ($\bar{x}= 2.56$) ทิ้งขยะลงในถังที่หน่วยงานจัดหาให้ ($\bar{x}= 2.45$) แยกขยะเปียกใส่ถุงปิดเรียบร้อย ($\bar{x}= 2.35$) และทิ้งขยะในที่ว่างหรือข้างทาง ($\bar{x}= 2.19$) ตามลำดับ และด้านการร่วมลดปริมาณขยะมูลฝอย ส่วนใหญ่พบว่า นำถุงพลาสติกหูหิ้วที่ยังมีสภาพดีกลับมาใช้ใหม่ ($\bar{x}= 2.56$) รองลงมาแยกเศษกระดาษและเศษโลหะขวดแก้ว ขวดพลาสติกเก็บไว้ขาย ($\bar{x}= 2.56$) นำขวดน้ำเปล่าที่ใช้หมดแล้วมาล้างทำความสะอาดแล้วนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น ($\bar{x}= 2.55$) และพกขวดน้ำเปล่าหรือแก้วน้ำส่วนตัวมาใช้ในการทำงาน ($\bar{x}= 2.50$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของพนักงานสายวิชาการและสายสนับสนุน สังกัดมหาวิทยาลัยพะเยา ประเด็นด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการคัดแยกขยะ

จากผลการวิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพริมาดา ฉลองชัยสิทธิ์ (2558) ได้สรุปว่าการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการ

ชยะ กรณีศึกษาคอนโดมิเนียมเขตห้วยขวาง มีความต้องการรู้ถึงพฤติกรรมและความรู้ความเข้าใจของ ประชาชนเกี่ยวกับการจัดการชยะ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาให้เกิดความร่วมมือที่มี ประสิทธิภาพมากขึ้นระหว่างประชาชนผู้พักอาศัยในคอนโดมิเนียมกับ กรุงเทพมหานครที่มีหน้าที่ในการจัดการชยะมูลฝอยโดยตรง นี้จากการศึกษาพบว่าในส่วนของการ ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการรับรู้เกี่ยวกับ การจัดการชยะ และความพึงพอใจต่อการ ทำหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการ จัดการชยะของกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความร่วมมือใน การกำจัดชยะโดยรวมและ ด้านความร่วมมือตามนโยบายของกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน ส่วน ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความร่วมมือในการกำจัดชยะโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกชยะในอาคารสำนักงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ วัฒนณรงค์ มากพันธ์และคณะ เรื่อง ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมการจัดการชยะ ของประชาชน ในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรังผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการจัดการ ชยะในครัวเรือน พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ ประชาชนส่วนใหญ่แยกชยะจำพวก ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ใบบิดโกนที่เสื่อมสภาพใส่ถุงชยะแล้วห่อมิดชิดก่อนที่จะนำไป กำจัด เองหรือให้เจ้าหน้าที่จัดเก็บต่อไป และมีพฤติกรรมการจัดการชยะซึ่งเป็นชยะอันตราย ได้ อย่างถูกต้อง

ด้านมาตรการเพื่อดำเนินการคัดแยกชยะในภาพรวมอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัย ของ จรรยา ปานพรม (2554) เรื่อง การมีส่วนร่วมในการคัดแยกชยะมูลฝอยของ ครัวเรือน เทศบาลตำบลคลองจิก อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งศึกษาปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกชยะมูลฝอยของครัวเรือนและเสนอมาตรการ การมี ส่วนร่วมในการคัดแยกชยะมูลฝอยของครัวเรือน

ด้านการมีส่วนร่วมในการคัดแยกชยะมูลฝอยของพนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาซึ่ง สอดคล้อง กับงานวิจัยของอดิศักดิ์ มะโนผาบ (2548) กล่าวว่าเทศบาลเมืองลำพูน ใช้แนวคิด การแข่งขันและการตั้งรางวัลเพื่อจูงใจให้ชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมคัดแยกชยะมูลฝอยการ ดำเนินการจัดแบ่งเป็น 2 ภาค คือในช่วงแรกของการดำเนินโครงการเป็นการรณรงค์ ให้ความรู้ ในการคัดแยกชยะมูลฝอยโดยเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทหลักหลังจากนั้นจึงเป็นช่วงการรณรงค์การ คัดแยกชยะ มูลฝอยของแต่ละชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในช่วงการดำเนินการรณรงค์ ของแต่ละชุมชนเทศบาลทำหน้าที่ เป็นคณะกรรมการร่วมในการตัดสินผลการประกวดผลการ ประเมินโครงการพบว่าโครงการยังไม่สามารถบรรลุถึง ความสำเร็จในการสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาชยะมูลฝอยอย่างเหมาะสมของ ประชาชนและ

ความสำเร็จในการลดปริมาณขยะจากการศึกษาพบว่าแนวทางที่เทศบาลใช้เพื่อกระตุ้นให้เกิดกิจกรรม การรณรงค์คัดแยกขยะมูลฝอยชุมชนในโครงการนี้คือการกระจายงบประมาณสู่ชุมชน เพื่อให้เกิดการแข่งขันการคัดแยกขยะและมีเงินรางวัลเป็นสิ่งจูงใจการดำเนินงานในแนวทางนี้ แม้จะทำให้เกิดการรณรงค์ในการคัดแยกขยะใน ชุมชนแต่ยังไม่ทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึก ความรับผิดชอบในการคัดแยกขยะเท่าที่ควร

สมมุติฐานการวิจัย

พนักงานสายสนับสนุน มีส่วนร่วมในการคัดแยก ที่แตกต่างกับสายวิชาการซึ่งอธิบายได้ว่าพนักงานมหาวิทยาลัยพะเยาสายวิชาการ และพนักงานสายสนับสนุนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอย ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะ จำแนกตามระดับ สายวิชาการและสายสนับสนุน โดยใช้สถิติทดสอบค่าสถิติ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พนักงานสายวิชาการและพนักงานสายสนับสนุน มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรจัดให้มีโครงการหรือกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องให้หน่วยงานของมหาวิทยาลัย ได้ตระหนักถึงความสะอาดและมีส่วนร่วมการจัดการขยะที่เป็นระบบ
2. ควรมีจัดโครงการที่สร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานมหาวิทยาลัยในมีส่วนร่วมการคัดแยกขยะ เช่น ให้หน่วยงานจัดตั้งธนาคารขยะหรือกองทุนจากการคัดแยกขยะขาย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554). **คู่มือการดำเนินงานโครงการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปากผู้สูงอายุตามชุดสิทธิประโยชน์ทางทันตกรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2557 เพื่อนำมา **จัดทำเป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (สถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2557, 2558)** ข้อมูล library2.parliament.go.
- เกรียงศักดิ์ อุทมนสินโรจน์. 2550. **วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม**. สยามสเตรชเนอริชัฟฟลาย, กรุงเทพฯ. 368 หน้า
- คณิงนิจ อนุโรจน์. (2548). **การสร้างควมตระหนักรู้ในองค์กร**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.researchers.in.th.biog/hrdresearch/1276>
- จิตรศิริ ชันเงิน. (2457). **การศึกษาการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล : กรณีศึกษาโรงพยาบาลทั่วไปแห่งหนึ่ง สังกัดกระทรวงสาธารณสุข**
- จุฬารัตน์ โสตะ. (2543). **แนวคิด ทฤษฎี และกลยุทธ์การพัฒนาสุขภาพ**. ขอนแก่น : ภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2545). **การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. วารสารรัฐสมิแล, 23(2-3), 1-7.
- ชิต นิลพานิช และกุลธน ธนาพงศธร. (2532). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 3, หน่วยที่ 8) .นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดวงแก้ว กอแก้ว. (2543). **ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษา ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาบางกะปิ**. วิทยานิพนธ์ บชบ. (การบริหารงานทั่วไป). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). **การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

- ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไชนะ. (2540). **หลักการพัฒนาชุมชน**. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). **หลักการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่9. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). **การมีส่วนร่วม หลักพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง**.
เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). **แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนา
ชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณี
ตัวอย่าง.กรุงเทพมหานคร: 598 Print.** นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). **นโยบายและ
กลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ดักดีโสภา
การพิมพ์
- ประชุม บำรุงจิตร. (2551). **ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการ
กับความผูกพัน ต่อโรงเรียนครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก**.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). พระนครศรีอยุธยา : บัณฑิตวิทยาลัย,
สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ประชุม คำพุด และกิตติพงษ์ สุวิโร. 2556. **การป้องกัน สารพิษจากบ่อฝังกลบขยะซีเมนต์
น้ำใต้ดินโดยใช้น้ำ ยางธรรมชาติ**. วารสารการพัฒนารวมและ คุณภาพชีวิต 1(2):
101-109.
- ประทีป จันทรสิงห์. (2549). **การมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อสนับสนุนการเป็นโรงพยาบาล
ส่งเสริมสุขภาพ**. ขอนแก่นเวชสาร, 30(3), 246-253.
- ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา. (2549). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนชุมชน
เกษตรกรรม**. ขอนแก่น : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปราณี พันธุ์สินชัย. 2550. **ความรู้พื้นฐานวิชาชีพวิศวกรรม สิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพฯการพิมพ์,
กรุงเทพฯ. 475 หน้า.
- ปราณี รามสูตร และจำรัส ดั่งวงสุวรรณ. (2545). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**.
กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี.

- พรทิพย์ คำพอ และคณะ. (2544). **บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบลในการใช้การแพทย์แผนไทยเพื่อการดูแลสุขภาพของตนเองในชุมชน**. ขอนแก่น : ภาควิชาการบริหารสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิศิพร ทัดนาและโชติ บดีรัฐ (2558) **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก** มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มจรดา ศรีจันทร์. (22 เมษายน 2554). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก [www.http://gotoknow.org/blog/mathu/33443](http://gotoknow.org/blog/mathu/33443)
- มิตรรา สามารถ และรักกิจ ศรีสรินทร์. (2540). **แนวทางการร่วมมือระหว่างประชาชนกับภาครัฐในการแยกประเภทมูลฝอยก่อนนำทิ้ง**. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนากรุงเทพฯ**
มหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาดิน. (2531). **การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สืบค้นเมื่อ วันที่ 25 สิงหาคม 2559
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2549). **ระบบทวิภาคีกับการแก้ไขปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า**. กรุงเทพฯ : กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ**. ฉบับมาตรฐานปรับปรุงใหม่.
กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- สนธยา พลศรี. (2550). **เครือข่ายของการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สายสุนีย์ ปวุฒินันท์. (2541). **ความรู้ทัศนคติและการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในโครงการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ**.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การพัฒนาองค์การ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สิริวรรณ เดชวิถิ. (2544). **การมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมของประชาชนในชุมชนเมืองเขตเทศบาลขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร

- สุรีย์ จันทรมาลี. (2541). **การมีส่วนร่วมของตัวแทนชุมชนเขตเมืองในการเผยแพร่ความรู้โรคเอดส์**. วารสารศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 21(78),1-11
- เสาวนีย์ เตือนเด่นและคณะ (2557)**การมีส่วนร่วมในการทำงานของบุคลากร**. กองบริการการศึกษา สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). **ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษา**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อรทัย ก๊กผล. (2546). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิปริญญาโทสำหรับนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อดิณ รพีพัฒน์. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข.
- อดิศร วงศ์คงเดช. (2539). **การพัฒนาสาธารณสุขชุมชน : การมีส่วนร่วมและการเตรียมชุมชน**. ขอนแก่น : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสอนสาธารณสุขมูลฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดขอนแก่น.
- อัจฉรา วรธม มุสิกะสันติ 25 มกราคม 2559 14:10 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 กรมควบคุมมลพิษ. **แนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลดและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย**. กรุงเทพมหานคร: 2548
- Chapin, F.S. (1997). **Social participation and social intelligence (3rd ed)**. New York : Longman.
- Cohen, J.M. , & Uphooff, N.T. (1977). **Rural development participation : Concept and measures for project design implementation and evolution rural development committee center for international studies**. New York : Longman.
- David, K. and Newstrom, W. (1989). **Human Behavior At Work**. 8 th edition. New York : Mcgraw – Hill.

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล ธีรุตนัย ใจตุ
วัน เดือน ปี เกิด 9 กุมภาพันธ์ 2524
ที่อยู่ปัจจุบัน 800/112 หมู่ 3 ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน นักวิชาการพัสดุ (คณะเภสัชศาสตร์)

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2553-ปัจจุบัน นักวิชาการพัสดุ (คณะเภสัชศาสตร์)
มหาวิทยาลัยพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
พ.ศ. 2549 โรงเรียนประชานำรุง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
พ.ศ. 2547 โรงเรียนปงรัชดาภิเษก อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2546 คบ. ครุศาสตร์บัณฑิต (สังคมศึกษา)
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ผลงานตีพิมพ์

ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 5

(หน้า 52-62). พะเยา: กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ -